

ÇALIŞMA ORTAMI

İki Ayda Bir Çıkar / Sayı : 151

Mart - Nisan 2017

İŞÇİ SAĞLIĞI
İŞ GÜVENLİĞİ
ERGONOMİ
İŞ HİJYENİ
ÇEVRE

TOPLUM ÖRGÜTÇÜLÜĞÜ

ÇOCUK EMEĞİ

KADIN

SOSYAL POLİTİKA

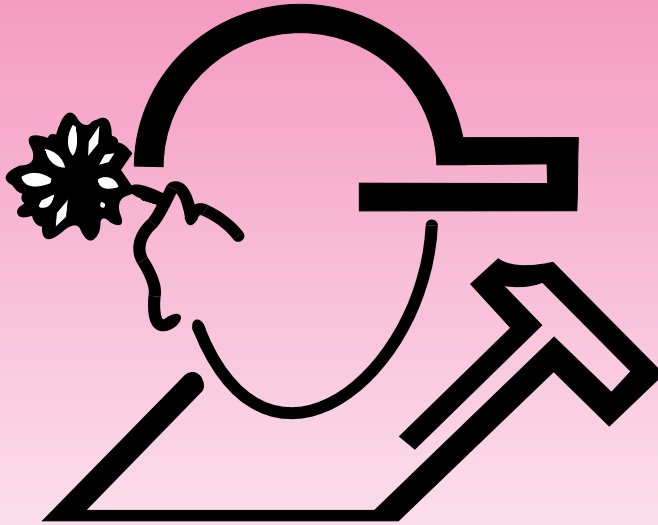
NÜFUS

SOSYAL HEKİMLİK

- İşçilerin Hocası Prof. Dr. Gürhan Fişek Son Yolculuğuna Uğurlandı
- Çalışma Ortamı Dergisi 25 Yaşında
- Güvence ve Sağlık
- 2016 Yılıının Ardından Çocuklar: Umutlar Yeni Milenyum Hedeflerine Kaldı.
- Mücadelenin Tarihi 8 Mart
- Toplumsal Cinsiyet Temelli İşbölümüne Göre İstihdam Edilen Kadınların Türkiye İşgücü Piyasasındaki Konumları
 - Kapitalizm Buhanda, Toplum Depresyonda
 - Meslek Hastalığı'nın Sorumlusu Kim ?
 - 28 Nisan Dünya İş Güvenliği ve Sağlığı Günü
 - Her Koşulda Çalışkan : Prof. Dr. Walter Ruben
- Zonguldak Kitap Sergisi Prof. Dr. Gürhan Fişek'in Anısına Adandı
- İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım :

Yüksek Tavan Altında Civata Somun Kontrolü Ve Monaj Bozukluklarını Giderme

Bu bir HAKEMLİ dergidir.

*Çalışan Çocuklara "Vefa Borcu" nuzu
Ödemek İster misiniz?*

www.fisek.org.tr

*Fişek Enstitüsü'nün 36. Yılı
Çalışma Ortamı'nın 26. Yılı*

İşçilerin Hocası Prof. Dr. Gürhan Fişek Son Yolculuğuna Uğurlandı

İşçi sağlığı iş güvenliği konusunda Türkiye’de ilkleri başlatan Prof. Dr. Gürhan Fişek 16 Ocak günü son yolculuğuna uğurlandı. Fişek için Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Maltepe Cami’nde düzenlenen cenaze törenlerine Fişek ailesi ve yakınlarının yanı sıra CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, milletvekilleri, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları, sendikalar, işçiler, işverenler, emekçi çocuklar, öğrenciler ve sevenleri katıldı.

Prof. Dr. Gürhan Fişek için ilk tören uzun yıllar hizmet verdiği Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’nden düzenlendi. Fişek’in naaşı törenin yapıldığı Sütunlu Salon’a işçilerinin omuzlarında getirildi. Burada konuşan Prof. Dr. Gürhan Fişek’in oğlu Doruk Fişek, babasının yaşamı boyunca çalıştığını, olumsuzluklar karşısında pes etmediğini vurgulayarak “Onu hiçbir zaman karamsar görmedim. Her şeye olumlu yaklaşırdı. Babamın bu olumlu yaklaşımını özellikle bugünlerde hatırlamamız gerekiyor. Bizleri yıldırarak bahaneler her zaman bulunacaktır. Ancak babam 6 yıl boyunca kanserle boğuşurken gülümsemeyi, yaşamayı ve çalışmayı bırakmamışsa bizlerin de olumsuzluklar karşısında bırakmaya hakkı olmamalı.” dedi.

“ALDIKLARINDAN ÇOK DAHA FAZLASINI KATAN BİR İNSANDI”

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölüm Başkanı Prof. Dr. Ahmet Makal ise törende yaptığı konuşmada bölümlerinin Prof. Dr. Cahit Talas tarafından başlatılan sosyal ve insancıl çizgisini Prof. Dr. Fişek’in devam ettirdiğini belirterek “İnsan dünyaya atılır, iradesi dışında dünyadan ayrılır. Önemli olan bu aradan geçen zamanda ne yaptığıdır. İnsanı, insan yapan budur. Gürhan adıklarının çok daha fazlasını dünyaya katan bir insandı.” diye konuştu.

Prof. Dr. Seyhan Erdoğan ise dünyaya ve yaşama aldıklarından daha fazlasını veren insanların sayısının az olduğunu belirterek Fişek’in yaşamını

Gürhan Fişek
(1951-14.01.2017)

işçi, emekçi ve çalışan çocukların yitip giden yaşamlarına adanmış olduğunu vurguladı.

İŞÇİLERİN PROFESÖR DOSTU

Yaşamını işçilerin sağlığına adayan Fişek’i son yolculuğunda işçiler ve sendikalar yalnız bırakmadı.

Mülkiye’de düzenlenen törende söz alan Hüseyin Dervişoğlu isimli işçi, “Ben bir işçiyim. Adım Hüseyin Dervişoğlu. Gürhan Hocam Ostim sanayi bölgesine gelene kadar kendimiz bile insan mıyız, yaşıyor muyuz, ölü müyüz bilmiyorduk. Sabah girerdik izbeliğe gün doğmadan gece çıkardık... Çalış ha çalış. Gürhan Hocam biz kir pas içinde çalışırken çat kapı yanımıza geldi. Haklarımızı anlattı, çayımızı içti, ekmeğimizi paylaştı. Koskoca profesör benim ayağıma kadar gelip derdimi sordu. Üstüm başım kirliymiş filan demeden her hafta gelip beni ve öteki işçileri muayene etti.

Çevremdeki herkese kabara kabara “Benim profesör dostum, arkadaşım var.” derdim. Niye bizi bırakıp gittin be hocam. Ama bilesin seni hiç unutmayacağım. Mekanın cennet olsun hocam!” şeklinde konuştu.

Prof. Dr. Gürhan Fişek için Maltepe Cami’nde düzenlenen törene ise siyasi parti temsilcileri, milletvekilleri, gönüllü kuruluşlar, sendikalar, işçiler, emekçi çocuklar, işverenler, Fişek’in meslektaşları ve öğrencileri ile çeşitli kurum ve kuruluşların temsilcileri katıldı.

Çalışma Ortamı Dergisi 25 Yaşında

ÇIKARKEN

Ülkemizde işyerlerinin işçi sağlığı iş güvenliği düzeylerine ilişkin yapılan araştırmalar ne yazık ki olumlu bir görünüm sunmuyor. En temel konulardaki uygulamalar bile henüz yasaların ve bilimin öngördüğü kuralların %30'unu aşmıyor.

Öte yandan, işçi sağlığı iş güvenliği, ülkemizde, üzerinde az konuşulan, az düşünülen ve uygulamada az ağırlık verilen bir konu olma özelliğini sürdürüyor, "Bundan kim zararlı çıkıyor?" sorusunu kendimize bir kez daha sormakta yarar var.

Her şeyden önce, ülkemizde, işçi sağlığı iş güvenliğinin bugünkü düzeyinden çalışanlar zararlı çıkıyor. Çünkü sağlıkları bozuluyor ve uygun çalışma ortamından yoksun kalıyorlar. Bugün ülkemiz iş kazalarında dünya sıralamasının en başlarında yer almaktadır. Meslek hastalıklarında ise, bir çok olgu, teşhis bile edilemeden, hastahane koridorlarında kaybolmaktadır. Sonuçta insan gücümüz, hesapsızca tüketilmektedir. Önlenabilir olduğu halde ortaya çıkan iş kazalarıyla meslek hastalıkları, bir ihmalin sonucudur. Boyutları bilinen ve sezilenin çok ötesindedir. En azından bu olgu yalnızca etkilenen işçinin zararı olmakla kalmıyor; aynı zamanda yakın çevresini de önemli ölçüde etkiliyor.

İşçi sağlığı iş güvenliği konusunun öncelik sıralamasında geriye itilmesi, bu alana ilgi duyanların niceliğini ve niteliğini; bu konuda çalışanların konumlarını ve özlük haklarını olumsuz yönde etkiliyor. Doğaldır ki, bu alanda çalışanların aranır ve vazgeçilmez oluşunun ön koşulu, konunun vazgeçilmez sayılmasından geçmektedir.

İşçi sağlığı iş güvenliğine yeterince önem verilmemesi, ülkenin ekonomik ve teknolojik yapısını çok yakından etkilemekte; verimsiz iş örgütlenmeleri, yersiz ödemeler ve çağdışı ilişkilerle, üretim kısır bir döngünün içine sokulmaktadır.

Bu nedenle, bu alandaki yetmezlik, yalnızca çalışanların konumunu değil, üretimin kesintisiz ve artarak sürdürülmesini isteyenlerin de başarısını olumsuz yönde etkilemektedir.

Öte yandan ülkemiz, ekonomik gelişkinlik düzeyi ile orantılı bir çalışma ortamına sahip değildir. Yine ülkemiz, işçi sağlığı iş güvenliği mevzuatının öngördüğü düzeyde bir uygulamaya da henüz kavuşamamıştır. Bütün bunlar ülkemizde işçi sağlığı iş güvenliği yönünden suskunluk ve

edilgenliğin getirdiği bir yapay geriliğin varlığını düşündürmektedir.

Sorunlar, yılların birikimi ile daha da içiçe girmekte ve düşümlenmektedir. Bir türlü çözüme yönelik adımların atılmaması, bizleri karamsarlığa ve sanki "çözumsuz" bir olgu ile karşı karşıyaymışız izlenimine itmektedir. Bu kısır ortamı aşabilmenin ilk adımı, bu alanda çalışanların (işyeri işçi temsilcileri, işyeri hekimleri, iş güvenliği uzmanları, idari işler görevlileri, işyeri hemşire-sağlık memurları, sağlıkçı işçiler, işverenler), kamu denetim elemanlarının ve ilgi duyanların, sorunların üzerine hep birlikte eğilmeleridir. Herkesin katkısıyla bir "haberleşme", "bilgi-deneyim alışverişi" ve "iletişim ortamı" yaratılmalıdır. "ÇALIŞMA ORTAMI" dergisinin amacı, doğruları hep birlikte bulup, doğruların yaşama geçmesini de hep birlikte sağlayabilmemiz için bir ortam oluşturmaktır.

Böylesi bir ortamı yaratabilmek için sizin katkılarınıza gereksinimimiz var. Size ulaşmasını istediğiniz derginin biçiminden içeriğine dek önerilerinizi bize iletin. Çalışmalarınızı, kısa yazı ve haberlerinizi gönderin. "Çalışma Ortamı" dergisi, yalnızca abonelerine dağıtılacaktır. Genel dağıtım zincirine sokulmayacaktır. Derginin dağıtım ilkeleri de, özellikleri de, kendi kendini finanse edebilecek, dolayısıyla yaşam süresini uzatacak şekilde tasarlanmaya çalışılmıştır.

Bu yüzden dergiye etkin katılımınızı, yeni yeni aboneler bularak, derginin adını çevrenizde duyurarak da zenginleştirmenizi diliyoruz.

Son olarak derginin ortaya çıkarılmasındaki katkılarlarından ötürü, Sn. Prof. Dr. Rüçhan IŞIK, Sn. Mümtaz İDİL, Sn. Dr. Oya AVŞAR Sn. Başak ve Gökhan Çetin ile Sn.Yılmaz ATEŞ ile Yorum Matbaası çalışanlarına teşekkürlerimizi sunarız.

ÇALIŞMA ORTAMI

(Mart 1992, Sayı: 1'den alınmıştır)

Katkılarınız Bekliyoruz...

İlk sayısı Mart 1992'de sizlerle buluşan Çalışma Ortamı Dergisi 25 yıldır kesintisiz yayın hayatını sürdürüyor, sürdürmeye de devam edecek. 151.sayıyı huzurlarınıza çıkartırken, katkılarınızı beklediğimizi hatırlatmak istiyoruz. Genç arkadaşarın yazıları için 'Genç Kalem' başlıklı bir bölüm oluşturmayı ve bu bölümde yazısı basılacak arkadaşarımıza, karınca kararınca, teşvik amaçlı bir miktar telif ücreti ödemeyi planlıyoruz.

GÜVENCE VE SAĞLIK

A. Gürhan FİŞEK(*)

“Hangimiz güvence altındayız?” Bu soruya “Ben” diye yanıt verecek o kadar az kişi var ki. Güvencesizlik, yaşantımızın her kesitine siniyor ve davranışlarımızı etkiliyor. Tüketim ve dinlence alışkanlıklarımızı; iş seçimi-mizi, işyeri seçimimizi; toplu iş sözleş-melerinden ya da bütçe yasasından beklentilerimizi derinden etkiliyor. Ülkemizin insanları, sık sık, “İnsan yaşamını hiç değeri yok” sözünü kullanırlar. Gerçekten de, insan yaşamının yerini başka öncelikler almıştır.

Güvencesi olmayanlar, bir gün ellerindeki işi de yitirebilecekleri korkusu ile kendilerince stoklama ya da yatırım olarak gördükleri eylemlere yönelirler. Bu, “kendilerini doyurabilecek kadar gelir” elde edenler için de geçerlidir. Çünkü insanlar yarını düşünmeden edemezler. Bu yüzden, özellikle düşük gelir diliminde yer alanlar, biraz daha yüksek gelir ele edebilmek kaygısıyla çabalar ve içinde bulundukları anı da yaşamazlar.

“Dinlence neymiş? Boş zaman etkinlikleri neymiş? Elin ayağın tutarken daha çok çalışacaksın. Fazla mesaimi dendi, sağlık kurallarına bakmaksızın ‘fazla mesai ücreti’ alabilmek için çalışacaksın” Ama yaş-lar ilerliyor, sağlık yitiriliyor ve ki-şinin yaşamı ile para kazanma uğraşı özdeşleşiyor. Dolayısıyla, yaşadığını bile fark etmiyor. Başka değerler, sağlığını ve yaşamın önüne geçiyor. Sözgelimi, çalışma ortamının olumlu hale getirilip, risklerden arındırılması için uğraş vereceğine; bu konuya hiç değinmeyip, bunun yerine “yıpranma zammı”, “ağır iş ve risk tazminatı” konulmasını istiyor. Oysa olumsuz çalışma koşulları düzeltilirse, tazmin edilecek bir durum kalır mı? Kalmaz. Ama henüz bu akıl yürütme topluma egemen değil. Bugün, gelişmiş ülkeler ve uluslararası örgütler “yaşam kalitesi” diye bir kavramı ortaya atmış ve işlemeye başlamışlardır. “Yaşamak ve yaşamın her dakikasını hissetmek bir insan hakkı” diye düşünüyorlar. Biz bu değerlendirmeyi tartışmaya açmaktan bile uzağız.

İnsan davranışları üzerine eğilen psikologlar, bir çok araştırmalar yapmışlar ve yargılara ulaşmışlar. Bunlardan biri de Maslow’dur. Maslow,

insanların gereksinimleri doğrultusunda hareket ettiğini ve bu gereksinimlerin de basamaklı bir yapı gösterdiğini ortaya koymuş. “Gereksinme Sınıflandırması” adını verdiği bu görüşünde, insanların gereksinimlerini 5 basamakta toplamış:

1. Basamak: Fizyolojik gereksinimler (yeme, içme, barınma vb)
2. Basamak: Güvence (kendisinin ve ailesinin durumunu koruma)
3. Basamak: Sevgi
4. Basamak: Saygınlık uyandırmak, toplumsal konumunu güçlendirmek
5. Basamak: Kendi istemleri ve eğilimleri doğrultusunda yaşamını işini yönlendirmek, yeteneklerini değerlendirmek.

Maslow, kişinin bu basamakları ancak birer birer çıkabileceğini ve ait basamaklardan biri ortadan kalkarsa kişinin, üst basamakları bırakıp, tekrar o yitilen basamağı kazanmaya yöneldiğini söylemektedir. Bugün ülkemizde ortalama insan kaçınıcı basamakta yer almaktadır? Kaçımız “kendi istem ve eğilimlerimiz doğrultusunda yaşamımızı ve işimizi yönlendirdiğimizi; yeteneklerimizi değerlendirdiğimizi” söyleyebilir? Bu yazımızda henüz ikinci basamağı oluşturan, güvencenin yokluğunun etkilerini incelediğimiz düşünülmüşse, bu

basamağa bile ulaşamadığımız kolayca anlaşılır. O halde güvence sorununu çözmeliyiz.

Biz işçinin, bugünkü sağlık düzeyini korumak istiyoruz. Ama bunun hemen yanında onun sağlık düzeyinin gelişmesini de istiyoruz. Yani, Maslow’un basamaklarını birer birer tırmanarak “bedensel, ruhsal ve sosyal yönden tam iyilik hali’ne ulaşmasını istiyoruz.

Bu noktada, “fizyolojik gereksinimleri en alt düzeyde sağlayabilecek” gelirin ve güvencenin sağlanmış olması ve gitgide geliştirilmesi önemli bir araçtır. Bu araçları kullanarak, durmadan yaptıklarını irdeleyen ve geliştirme çabasındaki devlete biz SOSYAL DEVLET diyoruz.

1945’lerde temel insan hakları ortaya atılırken, bu en temel insan hakları arasında “GEREKSİNMEDEN KURTULMA HAKKI” ele alınmıştı. İnsanın davranışlarına, acil gereksinimlerinin değil, özgür iradesinin yönvermesi gerektiği düşünülmüştü.

Bugün, davranışlarımıza, beklentilerimize yön veren nedir? Çocuklarımızın yarını için duyduğumuz kaygılar, bizi ve davranışlarımızı derinden etkilemiyor mu? Bütün bu kaygılar, sağlık sorunlarımızı ertelememize ve ancak dayanılamayacak boyutlara geldiğinde hekime koşturamızı getiriyor mu? Çalışma hakkı ile yaşama hakkı birbirinden ayrılmaz. Bunun gibi, çalışma hakkı güvenceden ve gereksinmeden kurtulma hakkından; yaşama hakkı da sağlıklı yaşama hakkından ayrılmaz. Bugün ülkemizde, yaşama ve çalışma koşulları, ne yazık ki, çağın getirdiği olanakların gerisinde. Çalışanların öncelikli sorunlarını, sırasıyla, iş güvencesi, gelir düzeyi ve işçi sağlığı iş güvenliği oluşturmaktadır. Üçün, en temel gereksinme ve en doğal insan hakkıdır. Bu üçünü birbirinden ayırmaya gerek yoktur.

İşyerlerinde, iş kazaları ile artan sağlık yakınmaları işçilere, çalışma koşullarının sağlıksızlığını zorla öğretiyor. Hiç kuşkusuz, yasaları okumasalar da, daha önceden öğrenmemiş olsalar da, gözlemleriyle ve el yordamıyla, bazı önlemlerin alınması gerektiğini düşünüyorlar. Peki buna karşın neden işçiler, ya işyeri hekimlerini ya da kendilerine yakın gördükleri mühendisleri bu işin savunucusu olmaya zorluyorlar. Ya da neden, sendika yöneticilerini, yerel yöneticileri seçtikten sonra, bütün işlerin altında tek başlarına kalkmalarını bekliyor ve yalnız bırakıyorlar?

Çalışanlar, kendilerinin adına birisinin savaşım vermesini istiyor. Neden kendisi hakkını aramıyor? Neden ille de bir aracı koymayı ve artık olmazlığı anlaşılmış olan, bu yolu deniyor? Çünkü istemlerini yüksek sesle dile getirdiğinde, işinden olma korkusunu içinde taşıyor. Onun için kalabalıkların arasında kaybolmak, göze batmamak istiyor, ama istemlerinin de gerçekleşmesini bekliyor. O halde hak arama özgürlüğünün, hayata geçirilebilmesi için, güvence sorununu çözmeliyiz. Bugün işyerlerinde işçilerimizin ve temsilcilerinin davranışlarına ne yazık ki, özgür iradeleri yön vermemektedir.

Olağanüstü boyutlardaki ekonomik zor ve güvencesizlik, onları, haklarını arama konusunda da ürkek ve temkinli olmaya itmektedir. Bunun en

(*) Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öğretim Görevlisi (Çalışma Ekonomisi ve Endüstri ilişkileri)

önemli kanıtlarından biri, ülkemizde, iş mahkemelerine, işçilerce açılan davalarının önemli bir bölümünün, işçi işten ayrıldıktan sonra gerçekleşmesidir. İş hukuku mevzuatı bir bütündür, İş Yasası'nın hizmet akdi ile ilgili hükümlerinin işçi sağlığı iş güvenliğiyle çok yakın bir ilgisi vardır.

Sözgelimi, "bildirimsiz fesih hakkını düzenleyen" 17/I. madde, iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle kısmi iş-göremez konuma düşen bir işçinin, işine son verilebilmesini olanaklı kılmaktadır. Bu iş kazasının veya meslek hastalığının işverenin kusur ve savsamasından (ihmalinden) meydana gelip gelmemiş olmasıyla, "iş kaybettirme" arasında hiçbir bağlantı kurulmamıştır. İş kazalarıyla meslek hastalıkları önlenabilir karakterde olduğundan, işverenin önlem almadığı koşullarda sakat kalan işçi de, işinden olabilmektedir. Önlem almayan işveren ama işini yitiren işçi.

Yine aynı yasanın 17-II/h. maddesi, işverenin "işçinin kastı veya savsaması"ndan ileri geldiğini düşündüğü durumlarda, hasarın "10 günlük ücreti ile ödeyemeyeceği bir değerde olmasını" da, "işçinin işini kaybettirme" için yeterli bir neden olarak kabul etmiştir, işverenin bu varsayımının doğruluğu ya da yanlışlığı, ancak işçi tarafından mahkemeye başvurulursa ve uzunca süren dava süresince "işsiz" kalan işçi dava harcamalarını karşılayabilirse, anlaşılacaktır.

Toplumda, işsizlerin büyük kalabalıkları oluşturduğu dönemlerde, çalışanların sağlığını koruma girişimlerinin önündeki en önemli engel, işyerinin kapısına yığılan işsizlerdir. Çünkü, sağlıklı da olsa, güvensiz de olsa, yaşamsal gereksinmelerini karşılamak için çalışmak isteyen insanlar iş beklemektedir; iş için baskı yapmaktadırlar.

İşçi sağlığı iş güvenliğinde önemli bir ilke çalışılan ve çalışılmayan dönemlerin birbirinden ayrılmazlığıdır. Kişi yaşamı bir bütündür. "İşsiz" bir kişinin çalışmadığı dönemde, edindiği sağlıksız alışkanlıklar ve özellikle ruhsal zedelenme, bir "iş" e sahip olduğu zaman, onun sağlığı ve güvenliği ile ilgilenenleri uğraştıracaktır. Öte yandan, işçinin «işsiz» kaldığı dönemde, evin geçiminin sağlanabilmesi için evin «iş bulabilen» öteki üyelerinin çalışma yaşamına katılmaları gerekmektedir. Bu da o anda pazarlık gücü bile olmayan, kadın ve çocukların, sağlığı bozucu ve olumsuz koşullarda çalışma yaşamına atılmalarına neden olabilmektedir. Gerçek-

ten de, çocuk işçilerle ilgili yaptığımız bir araştırmada, tam zamanlı olarak çalışma yaşamına atılan çocuklardan, «yaşayan ve sürekli ve düzenli bir geliri olan» babası olanların oranı %67,9 iken, öğrenciler arasında bu oran %89,7'ye yükselmektedir, istatistiksel yönden de önemli olan bir sonuç, bize, güvencesiz koşulların çocukları da çalışma yaşamına ittiğinin canlı bir kanıtını getiriyor. Buna karşın, işçilerin sağlıklı ve güvenli çalışma koşullarına kavuşmalarını ve bu ortamı korumalarını sağlayacak en önemli güç yine kendileridir. Yalnız, işçinin tek başına yeterince güçlü olmadığı, ancak örgütlü topluluklar halinde, istemlerini daha etkili ve yetkin biçimde dile getirebildiği de bilinmektedir. Çağımız, katılım ve paylaşım çağıdır. Güvencesizlik ise, işçilerden oluşumuna katılmadıkları karar süreçlerinin sonuçlarını paylaşmalarını istemektedir.

İş hukukuna ilişkin yasal çerçeveye, işçilerin, bazı noktalarda karar ve denetim süreçlerine katılmalarını öngörmüştür. Uygulamadaki bu katılımlı kurullardan biri de işyeri düzeyinde kurulmuş olan, İşçi Sağlığı İş Güvenliği Kurullarıdır. Bu kurullarda yeralan işyeri hekimlerinin, iş güvenliği mühendislerinin sosyal işler görevlisinin, ustabaşı ve işçi temsilcilerinin özgürce görevlerinin gereğini yerine getirebilecekleri düşünülmüştür. Ancak uygulamayı yakından izleyenler bilirler ki bu kurullar, amaçlanan ölçüde işlerlik kazanmamıştır. Çünkü güvencesizlik, hekiminden işçi temsilcisine kadar tümünün elini kolunu bağlayan nedenler arasında önemli bir yer tutmaktadır. Onun için de kurulları işlerliği sağlanamamaktadır. O halde

güvence sorununu çözmeliyiz.

İş güvencesinin artırılması, işvereni, kârını korumak ya da arttırmak için, işçi çıkarmanın yerine, verimliliği ve üretkenliği arttıran, yöntemler geliştirmeye yöneltecektir.

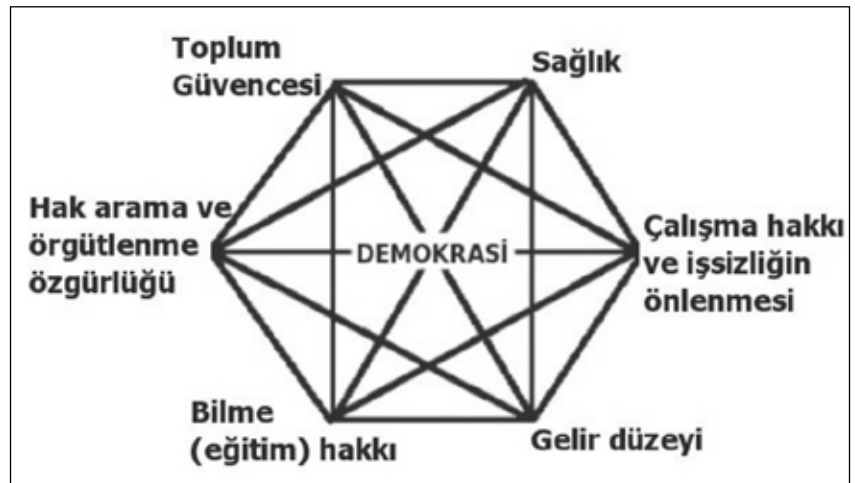
İş güvencesinin artırılması, işçi işverenlerin birarada yaşama zorunluluklarını daha derinden kavrayarak, haklara saygılı ve karşılıklı anlayışa dayanan bir çalışma ortamı oluşturmalarına da olanak verecektir. Yine bu yolla, işçi giriş-çıkışının azalması; buna bağlı olarak, işçilere daha iyi hizmet ve eğitim olanakları ulaştırılması ve kaza olasılığının düşürülmesi sağlanabilecektir. Bütün bunlar, işçi sağlığı iş güvenliği mevzuatının öngördüğü genel yapıyla da uyumludur. Bu bakımdan, güvence sağlamaya yönelik girişimler, kuramın ve uygulamanın da bir adım öteye gidebilmesi için ivme verecek; katkı oluşturacaktır.

Öte yandan, güvencenin artırılması, gününbirlik değerlendirmelerle sınırlanan, düşündüğünü söyleyemeyen, kaygılarla dolu ve suskun insanlara can katacaktır. Onların bir çemberi kırmalarına yardımcı olacaktır. Tüm bunlar ülkemizde demokrasi-nin ve insan haklarının gelişmesi ve sahiplenilmesi açısından da büyük bir önem taşımaktadır.

O halde güvence sorununu çözerken, bunu çok etmenli bir sistemin, önemli bir köşe taşı olarak görmemiz gerekmektedir (Şekil 1). Bütün bunları da, insan yaşamına verilen değerler bileşik bir göstergesi olarak algılamalıyız.

(Çalışma Ortamı Dergisi , 1992 Mayıs / 2. sayıdan alınmıştır.)

Şekil 1: YAŞAMA VERİLEN DEĞERİN BİLEŞİK GÖSTERGESİ

2016 Yılı'nın Ardından Çocuklar: Umutlar Yeni Milenyum Hedeflerine Kaldı..!

Taner AKPINAR*

UNICEF bir Rapor⁽¹⁾ yayınlarak, dünya genelinde çocukların durumuna dikkat çekmeye çalıştı. Tahmin edileceği gibi, Rapor, çocukların sorunlarına ilişkin bir araştırma raporu olmaktan çok, yapımcı bulunamayan berbat bir korku filmi senaryosundan farksız. Ancak ne yazık ki, Rapor'da geçenler yapımcı bulamayan senaryo hakkında değil (keşke öyle olsaydı), bu berbat senaryonun sahnelenmiş hali hakkında. Sahnede olanlara ve bu olanları gözlemleyip aktaran UNICEF'e dair...

UNICEF'in bulguları ve öngörüler:

2015 yılında 5.9 milyon çocuk 5 yaşına gelmeden ölmüştür. Bunların büyük çoğunluğu önlenemez ve tedavi edilebilir hastalıklar nedeniyle ölmüştür. Bebek ölümlerinin nedenleri arasında erken doğuma bağlı komplikasyonlar birinci sırada geliyor iken, zatürre ikinci sırada gelmektedir.

Milyonlarca çocuk yoksul ailelerde dünyaya gelmeleri ya da kız çocuk olarak dünyaya gelmeleri veya da savaş bölgelerinde yaşıyor olmaları nedeniyle temel eğitim alamamaktadır. Çocukların yüzde 38'i temel düzeyde okuma-yazma bile öğrenmeden ilköğretimi terk etmektedir. 35 ülkede 3-18 yaş arasında 75 milyon çocuk çaresizlik içinde eğitimden mahrum durumdadır. Bunların 17 milyonu mülteci ya da başka nedenlerle ülke içinde yerinden edilmiş çocuklardır. Savaşların sürdüğü bölgelerde kız çocuklar diğer bölgelerdeki kız çocuklara kıyasla 2.5 kat daha fazla eğitimden dışlanmaktadır.

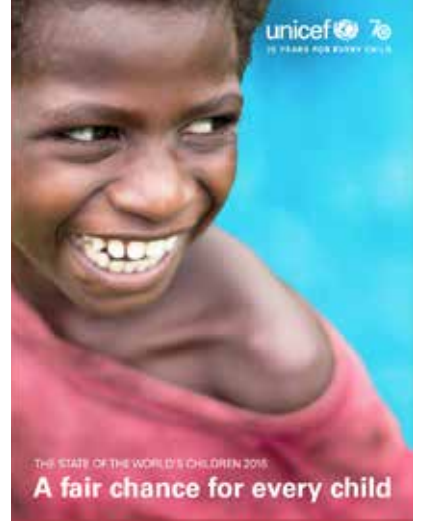
Dünya genelinde 900 milyon kişi, Dünya Bankası tarafından belirlenen günlük 1.90 dolarlık parasal yoksulluk sınırının altında bir düzeyde yaşamını idame ettirmeye çalışmaktadır. Bu aşırı yoksulluk koşullarında yaşamını sürdürmeye çalışan nüfusun yaklaşık yarısını çocuklar oluşturmaktadır.

Bugün dünya çocuklarının maruz kaldığı eşitsizlik konusunda birşeyler yapılmaz ise, 2030 yılında, büyük çoğunluğu Sahra-altı Afrika çocukları olmak üzere, 167 milyon çocuk aşırı

yoksullaşacaktır. Yarıdan fazlası Hindistan, Nijerya, Pakistan, Kongo Demokratik Cumhuriyeti ve Angola'da olmak üzere 5 yaşından küçük 69 milyon çocuk 2016-2030 arası dönemde ölecek ve ilköğretim çağındaki 60 milyon çocuk okula gidemeyecektir. Yine 2030 yılına kadar 950 milyon kız çocuğunun evlendirilmiş olacağı tahmin edilmektedir.

UNICEF'in sorunların kaynağına ilişkin tespitleri:

Çocukları gelecekte bekleyen tehlikelere ilişkin tahminler yapılırken 2030 yılının referans alınmasının nedeni, Birleşmiş Milletler tarafından 2016-2030 arası dönem için yeni Milenyum Kalkınma Hedefleri'nin belirlenmiş olmasıdır. UNICEF de bu bağlamda, çocukların maruz kaldığı sorunlara dikkat çekmek istemektedir. İlk defa 2000-2015 arası dönemi kapsayacak şekilde belirlenen ve vadesi dolan Milenyum Kalkınma Hedefleri beklenileni vermemiş olsa da, telaşa lüzum yok, zira yeni hedefler belirlenmiş durumda.

Çocukların an itibarıyla içinde bulunduğu ve gelecekte onları bekleyen kötülüklerle ilişkin istatistikler uzayıp gitmektedir. Pekî UNICEF bu kara tablonun nedenleri konusunda hangi tespitleri yapmaktadır? UNICEF Raporu'ndan doğrudan aktaralım; "Bir toplumun ruhu, onun en değerli üyeleri olan çocuklara karşı tavır ve tutumu üzerinden değerlendirilebilir. Aynı ölçüt ile, çocuklara hayatta ne derece adil bir şans tanındığına bakılarak, sürdürülebilir kalkınma, ekonomik büyüme ve zenginliğin paylaşımı açısından toplumların geleceği üzerinede tahmin yürütülebilir. Her çocuğa adil şans tanınması eşitlikçi bir kalkınmanın temelidir." (UNICEF, 2016: 1).

Böylesi romantik açıklamalar üzerine herhangi bir yorumda bulunmaya gerek yok, bu tavır kabul edilemez. Mevcut dünya düzenine ve reel po-

(*) Yrd. Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi İİBF Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğretim Üyesi ve Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

litîge dokunmayan bu tür yaklaşımların ne hüküm süren bu karanlığın nedenlerini açığa çıkarması ne de bu nedenleri 2030 yılında ya da bir sonraki milenyumda ortadan kaldırması mümkün olabilir.

Kaynakça

(1) UNICEF (2016), TheState of theWorld'sChildren 2016 –A fairchanceforeverychild, https://www.unicef.org/publications/index_91711.html

MÜCADELENİN TARİHİ 8 MART...

Özgün MİLLİOĞULLARI KAYA*

8 Mart'ın ortaya çıkış nedeni ve tarihi ile ilgili iki farklı görüş vardır: Bunlardan ilki, 8 Mart 1857 tarihinde, uzun çalışma sürelerine ve ağır çalışma şartlarına karşı yaklaşık 40 bin tekstil işçisi kadının 16 saatlik çalışma süresinin 10 saate indirilmesi ve düşük ücretlerin yükseltilmesi için greve çıkmasıdır. İkincisi ise 8 Mart 1908 yılında, New York "Cotton" tekstil fabrikasındaki kadınların çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve 1857'deki direnişi anma amacıyla greve çıkmaları sonucu 129 kadının fabrikada hayatını kaybetmesidir. u iki olay zaman zaman karışıklığa yol açsa da 8 Mart mücadele eden kadının tarihidir.

Bu olayların ardından 1910'da gerçekleştirilen İkinci Enternasyonal'e bağlı Sosyalist Kadınlar Konferansı'nda Almanya Sosyal Demokrat Partisi'nden Clara Zetkin, 8 Mart'ın doküma işçisi kadınların anısına, "mücadele günü" olarak ilan edilmesini önerdi. Bu önerinin kabul görmesiyle 8 Mart, kadınların cinsel ve sınıfsal sömürüne karşı, eşit ve özgür bir yaşam taleplerini haykırdığı, haklarına sahip çıktığı uluslararası bir mücadele günü olarak tarihe geçti.

8 Mart'ı Karşılarken...

Kadınlar daha önceki yıllarda olduğu gibi bu yıl da cumhuriyet tarihinin en acımasız saldırılarıyla karşılaştı. Kadına yönelik şiddet ve cinayetler yüzde bin dört yüzlere ulaştı. 2002-2013 yıllarını kapsayan on yıllık dönemde kadın cinayeti sayısı 66'dan 842'ye ulaştı. Çocuk gelinlerin ve çocuk annelerin sayısı arttı, çocuk tacizleri son on yılda yüzde 700'ü buldu. 4+4+4 eğitim sisteminin bir sonucu olarak ilköğretimde 600 bin kız çocuğunun okula gidemedi. Baskılar nedeniyle sendikali kadın işçi oranı sadece yüzde 7,6 oldu. Kısacası yaşam hakkımızı, özgürlüğümüzü, eğitim hakkımızı, emeğimizi, geleceğimizi karartmak isteyen zihniyetlerle karşı karşıya kaldık.

2016 yılında kadın emeğine ve yaşam hakkına yönelik saldırılar ise şöyle:

1. Kadın Emeği İkincil Emek Olarak Görülmeye Devam Etti

2016 yılında özel istihdam bürolarının kurulmasına izin veren yasa TBMM'den geçerek kadınların esnek, geçici ve güvencesiz çalıştırılmasının önü açıldı.

Kadın işsizliği rekor seviyeye ulaştı; Kadın Emeği Raporu'na göre geniş

tanımlı kadın işsizlik oranı % 28'i buldu. Kadın emeği daha da değersizleşti: her 4 kadından 3'ü ücretsiz çalıştı. Kadınların çalışma hayatına katılımını etkileyen engeller ise çözülmedi; 11 milyon kadın ev işleri nedeni ile çalışma hayatına katılamadı. Kadınların erkeklerden daha az istihdama katılımı devam etti: 2016 Kasım ayında kadınların istihdama katılım oranı yüzde 27,5 iken erkeklerin istihdama katılım oranları yüzde 64,6 oldu (DİSK/Genel-İş, 2017).

2. Hukuksal Alanda Yapılan Düzenlemeler: "Çok Çocuk Doğur, Esnek ve Güvencesiz İstihdam Edil"

Hukuksal alanda yapılan düzenlemeler de ne yazık ki kadın emeğini güçlendirici ve güvenceli hale getirmekten uzaktır. İlk olarak analıkla ilgili yasal izinler kullanıldıktan sonra birinci çocuk için 2 ay, ikinci çocuk için 4 ay ve üçüncü çocuk için 6 ay yarı zamanlı çalışmayı esas alan düzenleme yasallaştı. Analık ile ilgili yasal iznin bitiminin ardından çocuğun mecburi ilköğretim çağına başladığı tarihi takip eden aybaşına kadar ana ya da babadan biri için kısmi süreli çalışma hakkı getirildi.

Ancak analık ve çocuk bakımı için yapılan bu düzenlemeler fiili olarak kadın yararına gibi görünse de aslında zamanla kadının istihdamdan kopmasına neden olacak düzenlemelerdir. Özellikle yasal izinlerin ardından kadının çalışma süresini kaçınıcı çocuğu doğurduğuna göre belirleyen yarı zamanlı çalışma düzenlemesi çocuk bakımının zorluğunu görmekten öte "en az 3 çocuk doğur" söylemi ile güçlendirilmek istenen muhafazakâr ideolojinin yansımasıdır.

3. Şiddet: "Tacizsiz, Tecavüzsüz, Şiddetsiz Bir Dünya İçin Kadınların Mücadelesi Sürüyor"

2016 yılı da ne yazık ki kadınların temel insan hakkı olan "yaşam hakkı" mücadelesi ile geçti. Kadınlar şiddete karşı mücadelelerini sürdürdü. Ancak şiddet, kimi zaman kamusal kurumlara kimi zaman ailesel ve toplumsal ilişkiler ile uygulandı. Kadınlar genelde en sevdikleri kişiler tarafından (eşlerinden, sevgililerinden veya ailelerindeki erkeklerden) şiddete maruz kalırken kadınların şiddet görmesi "erkektir yapar" düşüncesi ve "toplumsal değerlere" göre yargılandı ve meşrulaştırıldı. 2016 yılında en az 260 kadın öldürüldü, 75 kadına tecavüz edildi, 120 kadın taciz edildi, 417 kız çocuğuna cinsel istismarda bulunuldu, 329 kadına şiddet uygulandı (Bianet, 2016). Evlerden,

aile içerisinde başlayan ve işyerlerine kadar kadınların yaşam alanlarının tümünde görülen şiddet, kadınların yaşamları ve emekleri üzerindeki en büyük engeli oluşturdu.

Peki, kadın emeğine yönelik neler yapılmalı?

Kadınların üretim süreçlerine dâhil edildiği tam istihdam politikalarının uygulandığı, kadınların eğitim, sağlık, sosyal güvenlik gibi temel hizmetlere ücretsiz ulaşabildiği, onurlu ve demokratik bir çalışma ortamı yaratılmalıdır. Bunlar için öncelikli olarak yapılması gerekenler;

1. Kadın istihdamını artırmak için önerilen esnek ve geçici çalışma biçimlerine (taşeron, kiralık işçilik, kısmi süreli çalışma gibi) karşı tam zamanlı ve güvenceli istihdam olanakları yaratılmalıdır.
2. Kadınların işe alım ve yükselmelelerinde cinsiyetçi politikalardan vazgeçilmelidir.
3. Kadın ve erkek arasında yaşanan ücret eşitsizliği giderilmelidir.
4. Ücretli anne-baba izni, kadın ve erkek ayrımı yapılmadan tüm çalışanlar için bir hak olarak tanınmalıdır.
5. İşyerlerinde kadınlara yönelik şiddet ve tacizde kadının beyanı esas alınmalı, denetim ve ceza mekanizmaları işletilmelidir.
6. Kadınlara özgü görülen ev içi sorumlulukların çözümü için kamu politikaları hayata geçirilmelidir.
7. Kadınların sendikalaşmaları önündeki engeller kaldırılmalı ve sendika yönetimlerinde kadınlar daha çok temsil edilmelidir.

Kadınlar olarak bu isteklerimiz yerine getirilene kadar durup dinlenmeden mücadeleye devam edeceğiz. Herkes bilmeli ki Laik Cumhuriyetle kazandığımız haklarımızdan asla taviz vermeyeceğiz.

Kaynakça:

- Bianet (2016). Erkek Şiddeti Çetelesi.
- DİSK/Genel-İş (2017). Kadın Emeği Raporu.
- Eğitim-Sen (2016). Eğitimde Cinsiyetçilik Raporu
- Petrol-İş Kadın Dergisi (2010). "8 Mart İçin Farklı Bir Tarihçe: Uluslararası Kadınlar Günü: Kayıp Belleğin Peşinde" Sayı: 34. ss.34-36
- CHP Çanakkale Milletvekili Muharrem Erkek'in Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına verdiği soru önergesi yanıtı. (26 Ekim 2016)

(*) Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü
DİSK/Genel İş Sendikası Uzmanı

Toplumsal Cinsiyet Temelli İşbölümüne Göre İstihdam Edilen Kadınların Türkiye İşgücü Piyasasındaki Konumları

Mine Dilan KIRAN*

GİRİŞ

Kadınlar üretici ve yeniden üretici süreçte yer alırken aynı zamanda biyolojik yeniden üretim rollerinden kaynaklı ömür boyu ev işleri ve çocuk bakımıyla ilgilenmektedirler. Ancak bu rol dağılımında kadınların ev içi işlerde, erkeklerin ise gelir getirici işlerde rol alması biyolojik temelli değil, toplumsal cinsiyet temelli bir işbölümünün sonucudur (Toksöz, 2012: 64). Bu süreçte kadın toplumda belirli kalıplara sığdırılır ve bu şekilde cinsiyetçi bir işbölümü ortaya çıkar. Cinsiyetçi işbölümü, işgücü piyasasında kadın istihdamını da belirli sınırlar içerisinde şekillendirir. İşverenler ve çalışanların sahip oldukları ataerkil zihniyetler, erkek ağırlıklı üretim örgütlenmeleri ve ataerkinin dışavurumu olan işgücü piyasasındaki toplumsal cinsiyete dayalı istihdam, kadın işgücü talebini etkilemektedir. Bu nedenlerle Türkiye’de kadınlar işgücü piyasası içinde yeterince yer bulamamıştır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2016 Eylül hane halkı işgücü anketine göre, toplam istihdam 27 milyon 651 bin kişi ile yaklaşık %47,1’lik orana denk gelmektedir. Bu oran erkeklerde %65,7, kadınlarda ise %28,9’dur. Bu oranlar istihdam sorunu ile birlikte kadın istihdamı düşüklüğündeki sorunları da göstermektedir. Kadın işgücü talebinin düşük olması ve işgücü piyasasındaki toplumsal cinsiyet ayrımı, kadınların toplumsal cinsiyet temelli işbölümüne göre istihdam edilmesine neden olmaktadır (Çağlar ve Kumaş, 2009: 261).

Bu çalışmada, Türkiye’de kadın istihdamının ve işgücü piyasasının toplumsal cinsiyet bağlamında genel bir analizi yapılarak kadınların tarım, sanayi ve hizmetler sektöründeki istihdamı üzerinde durulacaktır.

1. TÜRKİYE’DE TOPLUMSAL CİNSİYET TEMELLİ İSTİHDAM

1980’lerin sonu 1990’ların başında esnekleşmenin küresel ekonomiye etkisiyle düzenli ve kurallı istihdam biçimlerinin bulunduğu sektörlerin toplam istihdam içindeki payının azalması ve enformel istihdamın yaygınlaşması, kadınların işgücüne katılımını da etki-

lemiştir. Geleneksel olarak enformel sektörde yürütülen faaliyetler önceden gelişmekte olan ülkelerde formel sektörde istihdam imkanı bulamayan kırsal ve kentsel yoksulların yaşam stratejisiyken, şimdi hem sanayileşmiş hem de sanayileşmekte olan ülkelerde ve uluslararası piyasalarda rekabet gücünü koruma adına büyük ölçekli işletmeler de emek sürecinin enformelleştirilmesi ile ön plana çıkmıştır (Toksöz, 2012: 155). Bu süreçte işgücü maliyetlerini düşürmek için düzenli ve tam zamanlı istihdamın yerini, sözleşmeli ve kısmi zamanlı istihdam gibi korumasız istihdam şekilleri almış; bundan da en çok kadınlar etkilenmiştir.

Ülkemizde çalışma şekline göre istihdamda kadın-erkek ayrımına baktığımızda ise bu durum açıkça görülmektedir. Örneğin 2009 yılında toplam istihdamın %88’i tam zamanlıyken, kadınların sadece %23,7’si tam zamanlı çalışmaktaydı. 2013 yılında da bu durum değişmedi ve toplam istihdamın %87’si tam zamanlıyken, bunun % 25,7’si kadınlardan oluşmaktadır. Buna karşın 2009 yılında toplam istihdamın yaklaşık %11’i yarı zamanlıyken bunun %57’sini kadınlar oluştururken, bu durum 2013 yılında da değişmemiş ve %59’a çıkmıştır.⁽¹⁾

2. CİNSİYETÇİ İŞBÖLÜMÜNE GÖRE ŞEKİLLENMİŞ İSTİHDAMIN ANALİZİ

İşgücü arzını belirlerken etkili olan toplumsal cinsiyete göre şekillenmiş işbölümü ve bu işbölümü üzerindeki roller sonucu kadınlar ev işleri ve bakım hizmetlerinden (çocuk, hasta, yaşlı bakımı) sorumlu tutulmakta ve bunların sonucu olarak da kadınların işgücü piyasasına çıkmasına ve iş aramasına büyük ölçüde engel olmaktadır. Cinsiyetçi bakış açısı ve bu bakış açısının yüklediği roller sonucu kadınlar, işgücü piyasasında bazı engelleri aşarak yer almaktadırlar. İstihdam edildikten sonra ise kadın istihdamı belirli işkollarında yoğunlaşmaktadır (Çağlar ve Kumaş, 2009:272). Bu bölümde istihdam edilmiş kadınların toplumsal cinsiyete dayalı işbölümünden nasıl etkilendiği ele alınarak cinsiyetçi işbölümüne göre şekillenmiş istihdamın analizi yapılmaktadır.

2.1. Tarım Sektöründe Kadın İstihdamının Yeri

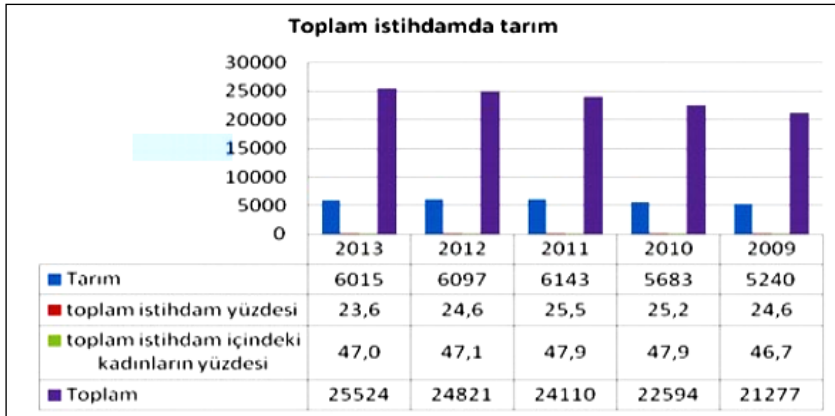
Türkiye’de tarım sektöründe başlarda küçük üreticilik ve hanenin kendine yeterli üretim biçimi hâkimken, 1950’li yıllardan itibaren başlayıp artan makineleşme ve piyasa ilişkilerinin tarıma girmesi ile değişim gerçekleşmiştir. Toprakta mülkiyet ve hanelerin konumu, makineleşme derecesi, üretilen ürünün cinsi ve niteliği, üretim sürecinde ihtiyaç duyulan emeğin yoğunluğunu değiştirerek kadın istihdamını artırmıştır (Toksöz, 2012: 232).

Tarımda çözülme devam ederken var olan üretimdeki işgücü, ücretsiz aile işçilerinden oluşmaktadır. 2009 yılından 2013 yılına tarım sektöründeki istihdamda ortalama %1’lik bir azalma gerçekleşmiştir. 2009 yılı için toplam istihdamın %24’ü tarımda iken 2013 yılı için %23’e düşmüştür. Sektördeki kadın oranı 2009’da %46 iken bu oran 2013 yılı için %47 ile az da olsa bir artış gerçekleşmiştir. İstihdam edilmiş kadınların tarım sektöründe istihdamı 2009 yılı için %41 iken 2013 yılı için %36 ya gerilemiştir. Hem tarım sektöründeki hem de istihdam edilen kadınların tarım sektörü içindeki azalmasına karşın, tarımda istihdam edilen kadınlarda yükselme olmuştur. Bu durum istihdamdaki azalışın erkek işgücünde gerçekleştiğini göstermektedir. (Bknz: tablo 1)

* Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

Tablo.1. Toplam İstihdam İçerisinde Tarım Sektörü

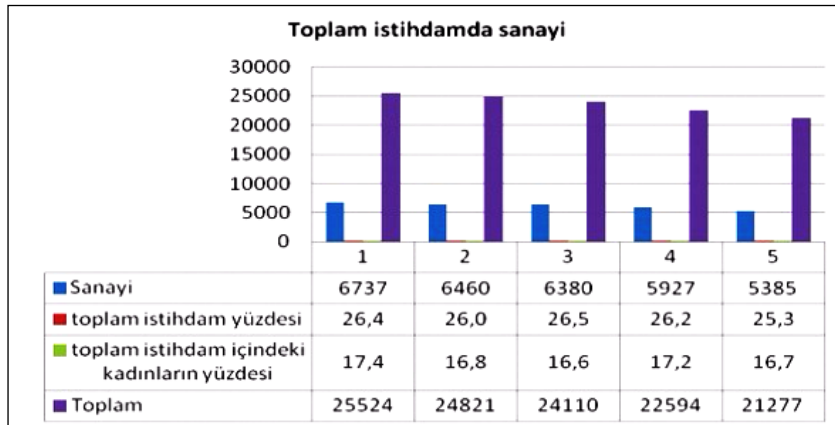
Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, 2009-2013

2.2. Sanayi Sektöründe Kadın İstihdamının Yeri

Toplumsal cinsiyete göre şekillenmiş istihdam yapısı ve istihdam edilmiş kadınların işyerlerinde bu ayrımın devam ettiğinin en belirgin sonucu sanayi işkolunda ortaya çıkmaktadır. Çalışan kadın sayısındaki az da olsa

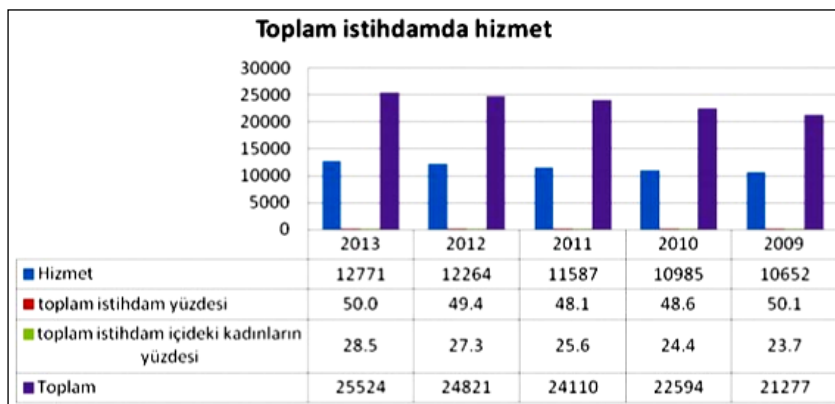
artışa ve kadın istihdamı içinde sanayi işkolunun payının artmasına karşın bu durum imalat sanayine çok yansımamaktadır. Sanayide cinsiyete dayalı sektörel ve mesleki ayrım vardır ve istikrarlı bir şekilde devam etmektedir. İleri teknoloji kullanılan, dayanıklı tüketim mallarının üretimi için gerçekleşen

Tablo.2. Toplam İstihdam İçerisinde Sanayi Sektörü

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, 2009-2013.

Tablo.3. Toplam İstihdam İçerisinde Hizmet Sektörü

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, 2009-2013

istihdam artışı bu işkollarındaki kadın istihdamını etkilememiştir. Teknolojik gelişmelerle kas gücü gerektiren işler ortadan kalksa bile bu işkollarının yapıldığı birimlerde erkek işi algısı süregeldiğinden kadın istihdamı ya gerçekleşmemekte ya da çok az gerçekleşmektedir (Toksöz, 2012: 228).

2009 yılında toplam istihdamın %25'i sanayi iken 2013 yılında bu oran %1'lik bir artışla ortalama %26'ya yükselmiştir. Toplam istihdam içindeki kadın oranı 2009'da %16 iken bu oran 2013 yılında %17 ile az da olsa bir artış gerçekleştirmiştir. İstihdam edilmiş kadınlarda ise 2009 yılından 2013 yılına %15 ile sabittir. Ancak toplam istihdamdaki %25'lik oranda %16'lık oranın çok düşük olduğunu göz ardı etmemek gerekir. Bu oran Türkiye'de kadın işi-erkek işi ayrımının yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Kadın işi- erkek işi ayrımına göre belirlenmiş istihdam şekillerinde sanayi sektöründeki istihdam diğer ülkelerde de genel olarak düşüktür. Birkaç ülkeden de örnek vermek gerekirse sanayideki kadınların erkeklerle oranı 2008 yılı için Yunanistan'da 0.39, İtalya'da 0.40, İspanya'da 0.40 ve Türkiye'de 0.19'dur (Buğra ve Özkan, 2014:137).

2.3. Hizmet Sektöründe Kadın İstihdamının Yeri

İmalat sanayinin yetersiz kalması ve erkek ağırlıklı bir istihdam alanı olmasından dolayı kadın istihdamı tarım dışında hizmet sektöründe ağırlık kazanmıştır. Kendi içinde farklılıklar gösteren hizmet sektörü de toplumsal cinsiyet temeline göre şekillenmiştir. Kadınlar en fazla toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetler, kamusal sağlık ve eğitim hizmetleri gibi kadınlara uygun görülen eğitim, sağlık gibi işkollarında istihdam edilmektedirler (Toksöz, 2011:236).

2009'dan 2013'e toplam istihdamın yaklaşık %50'si hizmet sektöründe gerçekleşmiş ve yaklaşık %28'ini kadınlardan oluşmuştur. İstihdam edilen kadınların hizmet sektöründe istihdamı 2009'dan 2013'e %43'den %47'ye artarak gerçekleşmiştir. Kadın istihdamı diğer sektörlerle göre görece artarak hizmette yoğunlaşmaktadır. İstihdamın toplumsal cinsiyete göre ayrıldığı işgün-

cü piyasasında kadınlar hizmet sektöründe yoğunlaşmışken çoğunlukla yönetimde değil yönetilen konumda yer almaktadırlar. Bu durumun sağlık hizmetlerine yansması özellikle sağlık bakımının ön plana çıktığı hemşirelik, ebelik gibi mesleklerin kadın işi olarak görülmesine neden olmuştur (Urhan ve Etiler, 2011:212).

SONUÇ

Kadın istihdamının önündeki en önemli engel toplumsal cinsiyete dayalı işbölümüdür. Bu işbölümü sonucu kadınlar ağırlıklı olarak hizmetler ve tarım sektöründe istihdam edilmekte ve bu süreçte de toplumsal cinsiyet ayrımına göre belirlenmiş işbölümüne maruz kalmaktadırlar (KEİG, 2013: 14). Sanayi sektöründe ise kadın işgücüne talep düşük kalmış ve bu durumda sanayide hangi üretim aşamasında bulunduğu kadar, hangi işkollarının ve hangi işlerin kadınlara uygun olduğu toplumsal cinsiyet temelli işbölümüne göre şekillenmiştir. Bu nedenle öncelikli olarak

istihdamda ve işbölümünde eşitlik için kadınların insan onuruna yakışır gelir getirici işlerde cinsiyetçi işbölümüne göre değil eşit şartlarda ve imkânlarda istihdam edilmesi gerekir. İşkollarına göre istihdam politikaları belirlenirken kadınlar için esnek, güvencesiz çalışma biçimleri "girişimcilik" adı altında önerilmesinin yerine tam zamanlı, güvenceli bir istihdam politikası öncelikli olmalıdır (Toksöz, 2007:59). İşyerlerine kadın kotası uygulanmalı, geleneksel algı ile "erkek işi" olarak düşünülen işlerde kadın istihdamı artırılmalıdır. Kadınlar haklarını korumak için örgütlenmeli ve örgütlenmelerinin önündeki engeller kaldırılmalıdır.

Dipnotlar:

<http://rapory.tuik.gov.tr/07-12-2014-23:31:04-22439313257820437224077899.html>
<http://rapory.tuik.gov.tr/07-12-2014-23:32:21-112540884613702490951595519035.html>

Kaynakça

-Buğra, A. Ve Özkan, Y. (2014), Akdeniz'de Kadın İstihdamının Seyri, İletişim Yayınları, İstanbul.

-Çağlar, A. Ve Kumaş, H. "Türkiye'de Kadın Eksik İstihdamını Belirleyen Faktörler: TÜİK 2009 Hanehalkı İşgücü Anketi Ham Verileri ile Cinsiyete Dayalı Bir Karşılaştırma", Çalışma ve Toplum, Sayı: 29, 249-275.

-Dedeoğlu, S. Ve Elveren, A.Y. (2012), Türkiye'de Refah Devleti ve Kadın, İletişim Yayınları, İstanbul.

-KEİG (2009), Türkiye'de Kadın Emeği ve İstihdamı Sorun Alanları ve Politika Öneriler Raporu.

-KEİG (2013), Türkiye'de Kadın Emeği ve İstihdamı Sorun Alanları ve Politika Öneriler II. Raporu.

-Özkaplan, N. (2009), "Duygusal Emek ve Kadın İş Erkek İş", Çalışma ve Toplum, Sayı: 21, 15-24.

-Toksöz, G. (2012), Kalkınmada Kadın Emeği, İstanbul, Varlık Yayınları

-Toksöz, G. (2007) "İşgücü Piyasasının Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Analizi ve Bölgeler Arası Dengesizlikler", Çalışma ve Toplum, 15, 57-79.

-TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi-Eylül Ayı Haber Bülteni.

-Kaynak:TÜİK, İşgücü İstatistikleri, 2009-2013

-Urhan, B. ve Etiler, N. (2011) "Sağlık Sektöründe Kadın Emeğinin Toplumsal Cinsiyet Açısından Analizi", Çalışma ve Toplum, 29, 191-216.

Toplum, Sayı: 29, 249-275.

Ne yapılmalı ?
1. İşe başlamadan önce işyeri tehlike analizi (TTA) ve yöntem bildirim (method statement-İş planı, method ve programı) yapılmalı,
2. Belirli bir plan dahilinde gerçekleştirilecek olan işin tüm aşamaları, karşılaşılabilecek tehlikeler ve bunlara karşı alınacak önlemler, yapılacak kurallar, kullanılacak KKD'ler konusunda çalışanlar – önceden- bilgilendirilmeli,
3. Tavaran altında yapılan çalışmalarda emniyet kemeri- malat sırasında emniyet kemeri- nin bağlanabileceği ankraj noktaları belirlenmeli, gerekirse yatacak hatları çekilmeli, fileleri gerilmeli,
4. Çalışanlara çift bacaklı –lan-yardı- emniyet kemeri ve kanca- larının güvenli kullanımları konusundaki eğitim verilmeli,
5. Çalışmalar yetkililer – teknik- gözlemlen (nezaretçi) gözetimi ve denetimi altında gerçekleştirilmeli,
6. Yükselte çalışmaları iş izin sistemi uygulanmalı, işe başlamadan önce durum "iş güvenliği uzman(lar) tarafından (da) kontrol edilmeli",
7. Çalışanların – yüksekte çalışmaları için sağlık raporlarında belirtilmiş olmalı,
8. Yükselte çalışmaları ile ilgili iş güvenliği eğitimi verilmeli,
9. Yapılan işin acil durum planı olmalıdır.

İKİ DAKİKA DÜŞÜN
> Sayfa 23'ün yanıtı

KAPİTALİZM BUHRANDA, TOPLUM DEPRESYONDA⁽¹⁾

Gülbiye YENİMAHALLELİ YAŞAR^(*)

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Anayasası'nın yürürlüğe girdiği 7 Nisan (1948) her yıl "Dünya Sağlık Günü (DSG)" olarak kutlanır. Küresel düzeyde sağlığı tehdit eden önemli sağlık sorunlarının bir yıl boyunca kampanyalarla tüm dünyada tartışıldığı DSG'nün bu yılıki teması "Depresyon".

Depresyon DSÖ tarafından; inatçı bir mutsuzluk ve normalde hoşlandığınız aktivitelere karşı ilgi kaybı ve en az iki hafta boyunca süren günlük yaşam aktivitelerini yerine getirememe durumu olarak tanımlanmaktadır. Depresyonda olan bireylerde ayrıca; enerji kaybı, iştahta değişim, daha fazla veya daha az uyuma, anksiyete (kaygı), konsantrasyon düşüklüğü, kararsızlık, huzursuzluk, kendini değersiz hissetme, suçluluk, ümitsizlik, kendine zarar verme ve intihar düşüncesi belirtileri görülebilmektedir.

DSÖ tarafından 2015 yılında dünyada 322 milyon depresyon hastasının (dünya nüfusunun %4,4'ü) bulunduğu tahmin edilmektedir. Yaklaşık aynı sayıda insan ise kaygı bozukluğu yaşamaktadır. DSÖ verilerine göre Türkiye'de 3.260.677 depresyon hastası (nüfusun %4,4'ü), 2.998.925 kaygı bozukluğu yaşayan hasta (nüfusun %4'ü) bulunmaktadır (WHO, 2017). Dönemin Sağlık Bakanı'nın bir soru önergesine verdiği yanıtta göre Türkiye'de 2014 yılında 8 milyon 197 bin kişi antidepresan kullanmaktadır. Bu rakam bir yandan her 9 kişiden birinin depresyonda olduğunu gösterirken, diğer yandan teşhis konulmamış 2 milyon kişinin ilaç kullandığını ortaya koymaktadır. Ulusal düzeyde hastalık yükü nedenlerinin dağılımı yapıldığında, kardiyovasküler hastalıklardan sonra %19 ile ikinci sırada psikiyatrik hastalık grubunun yer aldığı görülmektedir (Sağlık Bakanlığı, 2011).

DSÖ'ye göre depresyon, 1990 yılından bu yana %50, 2000 yılından bu yana ise %18 artış göstermiştir. Depresyon aynı zamanda dünyada yılda 800.000'e ulaşan intiharla

sonuçlanan ölümlerin de en önemli nedenidir (WHO, 2017). TÜİK verilerine göre 2015 yılında Türkiye'de 3 bin 211 kişi intihar ederek ölmüştür. İntihar edenlerin %73'ünü erkekler, %27'sini kadınlar (%18'ini 15-19 yaş grubu) oluşturmuştur (TÜİK, 2016).

DSÖ depresyonun özellikle gelişmekte olan ülkelerde arttığına dikkat çekerek, bu artışı büyük oranda nüfus artışı ve artan yaşam beklentisi, diğer bir anlatımla depresyonun en sık görüldüğü 55-74 yaşlarına ulaşma olasılığının artması ile açıklamaktadır. Sadece bir cümlede yoksulluk, işsizlik, ölüm, ayrılık, alkol ve madde bağımlılığının neden olduğu fiziksel hastalıkları da risk faktörleri olarak sıralamaktadır. Oysa daha 1948 yılında sağlığı sadece hastalığın olmayışı değil, fiziksel ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik hali olarak tanımlayan DSÖ'nün, artan yoksulluk, işsizlik, eşitsizlik ve adaletsizliğe büyük vurgular yapması, depresyonun sistemsel/toplumsal karakterine de dikkat çekmesi beklenirdi. Depresyonun hem nedenleri hem de sonuçları çok büyük oranda toplumsaldır. Bu nedenle küresel neoliberal politikalar ve ekonomik kriz ile ilişkilendiren analizler de yapmak, hatta nedenleri/risk faktörlerini sıralamak yerine "nedenlerin nedenlerine" dikkat çekmek çok önemli ve gereklidir.

Buna karşılık DSÖ'nün bu kampanyadaki hedefleri;

Genel olarak depresyon nedenleri ve intihar dahil olmak üzere sonuç-

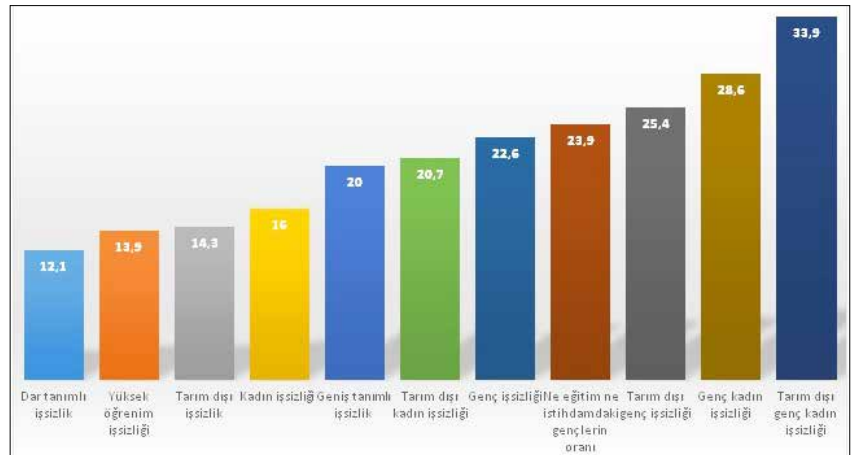
ları konusunda halkın daha iyi bilgilendirilmesini sağlamak, önleme veya tedavi etme olanaklarını gündeme taşımak,

Depresyonda olan bireylerin yardım talep etmesini sağlamak,

Aile bireyleri, arkadaşlar ve meslektaşların depresyonda olan yakınlarına nasıl destek olacaklarını göstermeyi amaçlamakla sınırlı kalmıştır.

DSÖ'nün depresyonun özellikle gelişmekte olan ülkelerde arttığına dikkat çektiğini belirtmişti. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ise dünya ekonomik büyümesindeki yavaşlamanın yükselen ve gelişmekte olan ekonomilerden kaynaklandığını vurgulamaktadır. ILO'ya göre 2015 yılında dünyadaki işsiz sayısı bir önceki yıla göre 1 milyon artarak 197,1 milyona ulaşmıştır. Bu rakam 2009 krizi öncesine göre 27 milyon fazladır ve rakamın 2016'da 2,3 milyon, 2017'de ise 1,1 milyon artması beklenmektedir. Rakamı artıran yine yükselen ve gelişmekte olan ülkelerde iş arayan sayısındaki artıştır (ILO, 2016). TÜİK tarafından Türkiye'de 2016 yılı için %10,9 olarak açıklanan işsizlik oranı 2001 krizinden bu yana, yüksek büyüme oranlarının yaşandığı yıllarda dahi önemli oranda geriletilmemiş ve %10 bandına oturmuştur. DİSK Şubat 2017 Raporu ile gerçek işsizlik oranını %20 (gerçek tanımlı işsiz sayısını 6 milyon 611 bin), genç işsizliğini (15-24 yaş arası) %22,6, genç kadın işsizliği oranını ise %28,6 olarak açıklamış-

Grafik 1: İşsizlik Oranları (Kasım 2016)

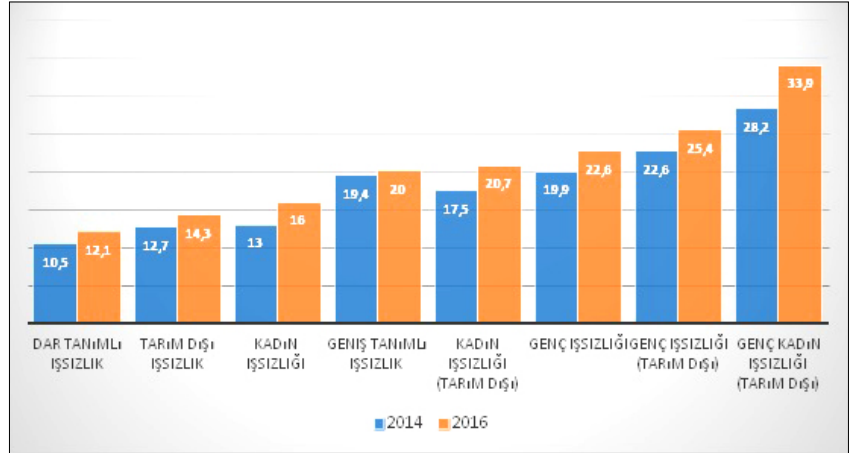
(1) Kaynağı belirtilmemiş olan bilgi ve veriler DSÖ'nün "World Health Day 2017" web sayfalarından elde edilmiştir.

(*) Doç.Dr., Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü.

tır (DİSK, 2017). Öte yandan yine ILO'ya göre 1,5 milyar insan (toplam istihdamın %46'sı) güvencesiz işlerde çalışmaktadır. Bu oran Güney Asya ve Sahra Altı Afrika ülkelerinde %70'lere ulaşmaktadır (ILO, 2016). Gelişmekte olan ülkelerde yaygın toplumsal kesimlerin/emekçilerin çalışma ve dolayısıyla yaşama koşullarındaki bu gerilemeler, üstelik işsizliğin bireysel bir sorun olarak algılanması depresyonun da artışıını açıklamaktadır. Öyle ya kurslara gitmek, KPSS türü sınavlardan yüksek notlar almak, torpil aramak, bütün bunlara rağmen herhangi bir işe girememek hep işsizsin suçudur.

DSÖ depresyonun kadınlarda %5,1 ile erkeklerden (%3,6) daha fazla görüldüğünü, Afrika bölgesindeki kadınlar için ise %5,9'a çıktığını belirtmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ne yazık ki tüm dünyada farklı boyutlarda da olsa gözlenmektedir. Eğitimden sağlığa, istihdama katılmadan servet sahibi olmaya, ücretsiz ev içi emeğinden siyasal yaşamda etkili olmaya kadar her alanda kadınlar aleyhine işleyen bir sistem bulunmaktadır. Buna ilave olarak Türkiye'de her beş evin birinde tecavüz vakası yaşanması, kadın cinayetlerinin %1400 artması, her yıl 200 kadının töre cinayetine kurban gitmesi toplumsal cinsiyet sorununun boyutlarını ortaya sermek için yeterlidir. Öte yandan yoksulluğun artması, kadına ucuz işgücü olarak güvencesiz işlerin kapısını aralamakta, böylece ev işi, çocuk ve yaşlı bakımı gibi ücretsiz işlerin yanına düşük ücretli ve güvencesiz bir çalışma yaşamı da eklenmektedir. ILO verilerine göre

Grafik 2: İşsizlik Türlerine Göre Artış Kasım 2014-2016

kadınların güvencesiz işlerde çalışma riski erkeklerle göre %25-35 oranında daha fazladır (ILO, 2016). Ancak bu durumda bile kadınların hallerinden asla şikâyet etmemesi, her şeye sebat etmesi, evin direği rolünü oynaması beklenmektedir.

DSÖ çatışma yaşanan veya insani yardımların yapıldığı bölgelerde yaşayan her beş kişiden birinin depresyon hastası olduğunu belirtmektedir. Kapitalizmin derin yapısal krizlerinin kendi geleceği için ve kendine özgü yöntemlerle yarattığı çatışma ve savaşlar günümüzde de binlerce kişinin ölümüne ve yaralanmasına, milyonlarca kişinin ise yerlerinden yurtlarından edilmesine neden olmaktadır. Bu tür derin duygusal şoklar ve belirsizlikler depresyon için yeterli bir nedeni oluşturmaktadır.

Depresyonun gençlerde ve ileri

yaşlarda görülme olasılığının da daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Şimdilerde depresyon 15-29 yaş arasındaki gençlerin ölüm nedenleri arasında ikinci sırada gelmektedir. Bu durumun yüksek genç işsizliği ile yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir. İleri yaşlarda görülen depresyonun en temel nedeni ise giderek yalnızlaşma, güçsüzleşme ve bakıma muhtaç duruma gelme ile açıklanabilir. Kamusal bakım sistemlerinin yetersizliği bu durumu daha da ağırlaştırmaktadır.

Bilimsel ve teknolojik gelişmelere rağmen, birçok ülkede ruh sağlığı bozukluğu yaşayan insanlara yeterli destek sağlanamamaktadır. Gelişmiş ülkelerde bile depresyon hastalarının %50'si tedavi alamamaktadır. DSÖ'ne göre tedavi edilmeyen depresyon ve kaygı bozukluğunun dünya ekonomisine yıllık maliyeti bir trilyon dolardır. Oysa bu hastalıklar görece olarak düşük maliyetlerle tedavi edilebilmektedirler (WHO, 2017:5-8).

DSÖ çözüm yolunu yine bireyselliği vurgulayan bir slogan ile göstermektedir. "Depresyon: Hadi Konuşalım". Biz toplumsal sorunların bireysel çözümleri olamayacağından yola çıkarak bu sloganı, "hadi konuşalım, dertleşelim, fark edelim ve örgütlenelim" olarak okumayı tercih ediyoruz.

Kaynaklar

- DİSK (2017). İşsizlik ve İstihdam Raporu. Şubat 2017.
- ILO (2016). World Employment Social Outlook Trends 2016.
- Sağlık Bakanlığı (2011). Ulusal Ruh Sağlığı Eylem Planı (2011-2023),
- TÜİK (2016). İntihar İstatistikleri, 2015. Haber Bülteni. Sayı: 21516.
- WHO (2017). Depression and Other Common Mental Disorders: Global Health Estimates.

http://www.hindustantimes.com/rf/image_size_960x540/HT/p2/2017/02/23/Pictures/_7d7388de-f9d9-11e6-ad84-a7b153747446.jpg

Meslek Hastalığı'nın Sorumlusu Kim ?

Mustafa TAŞYÜREK*
mustafatasyurek@fisek.org.tr

Bilgisizliğin Hakimiyeti

kot taşlama işçileri'nin kullandıkları maskeler⁽¹⁾

23 yaşında Mustafa K.'nin (18 yaşında girdiği ve 2,5 yıl çalıştığı işyerinde) bir akciğer hastalığı olan silikozis hastalığına yakalanarak 2008 yılında yaşamını yitirmesiyle ilgili davada mahkeme, atölye sahibi Kemal K. hakkında "İhmalî Davranışla Kasten Adam Öldürme" suçlamasıyla dava açıldığını ancak suça konu eylemin "taksirle ölüme neden olma" kapsamına girdiğini belirtti. Sanık tarafından iş yerinde aspiratör çalıştırılarak havalandırma yapılmaya çalışıldığını ve maske dağıtıldığını belirten mahkeme kararında, "Çalıştırılan aspiratörlerin odadaki yoğun tozu çekmeye yeterli olmadığı ve kullanılan maskelerin de toz geçişine engel olacak nitelikte olmadığı, sanığın asli kusurlu olarak taksirle ölüme sebep olduğu kanaati oluşmuştur" sözlerine yer verdi. Kemal K.'yi "Taksirle ölüme neden olma" suçundan 2 yıl 1 ay hapis cezasına çarptıran mahkeme, suçun taksirle işlenmesi ve Kemal K.'nin yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığı gerekçe göstererek hapis cezasını 15 bin 200 lira adli para cezasına çevirdi. Sanık avukatı Ertuğrul Yönet "İnsan yaşamını tehdit eden bir çalışma ortamı sağlanmış ise bunun sorumlusu bu çalışma ortamına göz

yuman devletin ilgili kuruluşları ve gerekli tepkiyi göstermeyen herkes-tir". İşveren (patron) kendisini "asıl suçlu beni denetlemeyen ve bana göz yuman devlettir" diye savundu⁽²⁾ - 09.07.2014Silikozise yakalanan çalışanların sayısının artması ve dramatik hikayelerinin özellikle yazılı ve görsel basında çarpıcı bir şekilde yer alması, bu nedenle oluşan kamuoyu baskısı sonucu; Sağlık Bakanlığı, bir genelge yayımlayarak (04 Nisan 2009), kot taşlamak için kullanılan maddeleri (kum, silis tozu veya silika kristalleri içeren herhangi bir maddenin kullanılmasını) yasakladı^(3,4) (04 Nisan 2009).

Genelgede; bilinen en eski meslek hastalıklarından birisi olan silikozisin, solunumla alınabilecek boyuttaki silika kristallerinin neden olduğu bir akciğer hastalığı olduğu, akciğerlerde geri dönüşümsüz ve ilerleyici bir hasara neden olan bu hastalıktan korunmak için etkinle karşılaşmanın engellenmesi (kum yerine daha az zararlı veya zarar-sız maddelerin kullanılması) gerektiğinin ifade edildiği açıklamada, alınacak önlemlerin, etkinle karşılaşma şekli ve nedenine göre çeşitlilik gösterdiğine işaret edildi^(3,5).

Meslek Hastalığı Nedir?

Bir meslek hastalığı, iş veya mesleki faaliyetlerin bir sonucu olarak ortaya çıkan herhangi bir (kronik) rahatsızlıktır (hastalıktır)⁽⁶⁾.

Diğer bir ifade ile; mesleki tehlike-lerden kaynaklanan sağlık bozukluğu (sekreterlerde karpal tünel sendromu, dalgıçlardaki dekompresyon hastalığı,

akü imalatlarında kurşun zehirlenmesi ve çeşitli kimya endüstrilerinde çalışanlarda çeşitli kanserler gibi). Sanayi / endüstri hastalığı veya mesleki hastalık olarak da adlandırılır⁽⁷⁾.

Meslek hastalığının sorumlusu; (Avukat Ertuğrul Yönet'in belirttiği gibi) çalışma ortamına göz yuman devletin ilgili kuruluşları ve gerekli tepkiyi göstermeyen herkes mi?

Rakamlar doğruyu söylemiyor(ki)!

Türkiye'de 2008 – 2015 yıllarında (8 yıl) iş kazası nedeniyle ölen sigortalı sayısı 10.162 kişi iken, meslek hastalığı sonucu ölenlerin sayısı 8 yılda sadece 22 kişidir. Oysa İngiltere'de (UK) sadece bir yılda (2015/16) 1,3 milyon çalışan işle ilgili hastalıktan muzdarip olmuş

0,5 milyon kişi işle ilgili kas-iskelet bozuklukları geçirmiş 0,5 milyon kişi işe bağlı stres, depresyon veya kaygıdan mustarip olmuş [Sadece] Mezo-telyoma nedeniyle 2,515 kişi öldü (2015/16'da).

Bu ülkede iş kazası sonucu ise 144 kişi ölmüştür⁽⁸⁾.

Yukarıdaki rakamlar kıyaslandığında, ülkemizde yetkili kişi (işyeri hekimleri) ve kuruluşların (SGK'nın yetki verdiği hastanelerin) meslek hastalığını saptamakta ve bildirmekte çok çok yetersiz (!) kaldığı söylenebilir.

Meslek hastalığına yakalanmak için "kimyasal maruziyet (sunuk kalma) nasıl kontrol edilir?

Kontrol adımlarının sırası ve önceliği aşağıdaki şekil ile özetlenmiştir. En son çare doğru ve uygun Kişisel Korumayı Donanımları (KKD) çalışanlara vermek ve etkin bir şekilde kullanımlarını sağlamaktır.

Tablo 1: Sigortalılardan İş Kazası veya Meslek Hastalığı Sonucu Ölenlerin Ölüm Sebebine Göre Dağılımı, 2008-2015

Ölüm sebebi	İş kazası	Meslek hastalığı	Toplam
2008	865	1	866
2009	1.171	0	1.171
2010	1.444	10	1.454
2011	1.700	10	1.710
2012	744	1	745
2013	1.360	0	1360
2014	1.626	0	1.626
2015	1.252	0	1.252

(Kaynak : SGK İş Kazası ve Meslek Hastalığı - İstatistik Yıllıkları)

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)
İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fisek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Denetim Kurulu Üyesi

KİMYASAL MARUZİYET NASIL KONTROL EDİLİR ?

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na göre 2 Temmuz 2013 tarih ve 28695 sayılı RG'de tekrar yayınlandı. Bunlarla beraber KKD'lerle ilgili çok sayıda standart yürürlüğe girdi. KKD'lerle ilgili önemli gelişmeler olmasına rağmen yaygın bir şekilde bilgisizlik ve yanlış kullanım devam etmektedir.

Uygun olmayan KKD'ler ve yanlış kullanım

Örnek 1; Tarih 19 Temmuz 2008

Solvent kullanarak metal parçasını üzerindeki yağ ve kirlerden temizleyen işçinin kullandığı maske. Maske kirli elle müdahale sonucu

solvent ile ıslanmış! Üretimi ve kullanılması yasaklanmış olan bu -toz- maskesi sanayide uzun yıllar yaygın bir şekilde kullanılmıştır.

Örnek 2: Tarih 07 Ekim 2011

Dökümhane işçisi, dökümhane -silis- tozlarına karşı verilen toz maskesi ve kulak koruyucusu. Oysa tüm maskelerin CE damgalı ve onaylı kuruluşlarca üretilmiş olması gerekirdi.

İşyerindeki tehlikeler ve bunların risklerine karşı kullanılması gereken KKD'ler – işverenler ve çalışanlar tarafından biliniyor mu?

Bu sorunun yanıtı –örnek – iki haberle verilebilir.

OLAY 1: Elektrik Mühendisi Akıma Kapılıp Öldü (17 Mart 2014)

KONYA'nın Ereğli İlçesi'nde, Elektrik Mühendisi (50 yaşında) Selman Ş., iddiaya göre bir akaryakıt istasyonunun elektrik hattı yenileme işlemleri için çıktığı trafo direğinde akıma kapılarak yaşamını yitirdi (17 Mart 2014). Düşme tehlikesine karşı kendisini direğe güvenlik kemeriyle bağladığı için asılı kalan cesedi de itfaiye ekipleri tarafından merdivenle alındı⁽⁹⁾.

Basına yansıyan bu haberin fotoğraflarında, deneyimli elektrik mühendisimizin "bel tipi emniyet kemeri" kullandığı görülmektedir.

OLAY 2: Şanlıurfa'da (bir elektrik şirketinin) personeli feci şekilde can verdi (24 Nisan 2016)

Olayda, Şanlıurfa'nın bir köyünde arıza yapan elektrik direğine çıkan DEDAŞ personeli Abuzer E., yüksek gerilim akımına kapıldı (24 Nisan 2016)

Elektrik Mühendisi gibi, elektrik teknisyeni de "bel tipi emniyet kemeri" kullanmış.

Oysa yüksekten düşme olasılığı olan yerlerde çalışanların –tüm aksesuarları standartlara uygun - çift lanyardlı (halatlı) paraşüt tipi emniyet kemeri(ni) kullanmaları gerekirdi.

Benzer şekilde kot taşılama işçilerinin kullandıkları maskeler yönetmelikler ve standartlara uygun değil ve koruyuculuk etkisi son derece sınırlıdır^(10,11,12).

10/6/2003 tarih ve 25134 sayılı Resmi Gazete'de (RG) yayınlanan İş Kanunu'na göre; 11.2.2004 tarih ve 25370 sayılı RG'de "Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik" yayınlanmıştı. Aynı yönetmelik 20/6/2012 tarihli ve

A. Gürhan Fişek Ne Yaptı?

İş sağlığı ve güvenliği yanlışlıklarına “gerekli tepkiyi gösterenler” de vardı. Özellikle çalışan çocuklara “toplumun vefa borcu”nun ödenmesinde katkıda bulunmaya çalışan Prof. Dr. A. Gürhan Fişek bunlardan biridir.

Örneğin; “araştırma, bilgi, akıl, uzmanlık, hukuk” gibi modern medeniyetin temel kavramlarına⁽¹³⁾ inanan biri olarak; küçük sanayi kuruluşlarında 1982’den itibaren iş sağlığı ve güvenliği hizmeti sunmaya başladığında; işçiler toza karşı ağızlarına tülbent bağlıyorlar, aşırı gürültüye karşı da kulaklarına pamuk tikiyorlardı. Bu uygulama ile işçiler çalışma ortam etmenlerinden korunduklarını işverenler de işçilerini koruduklarını sanıyorlardı. Aksini söyleyecek ortada herhangi bir –meslek hastalığı- verileri de yoktu.

1990 yılların başında İş Sağlığı ve

Güvenliği Uzmanı olan arkadaşlarını da yanına alarak (Fizik Y.Müh. Haluk Orhun, Kim. Müh. Mustafa Taşyürek, Mak. Müh. Gürbüz Yılmaz) “çalışma ortamı” araştırmalarını başlattı. Bu araştırma bulgularından bir de KKD’lerin varlığı, standardı – çoğu kez – işverenler, yöneticiler, mühendisler, hekimler ve işçiler tarafından bilinmiyordu.

İş Sağlığı ve güvenliğinde “son çare” olan KKD’leri Ankara Ostim, İvedik ve Sincan OSB’ler ile İstanbul Yenibosna Doğu Sanayi Sitesi’nde kurduğu –herhalde Türkiye’nin ilk Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri’ dir – merkezlerde “doğru ve güvenli KKD’lerin bilinmesi, görülmesi, kullanılması amacıyla sergi evi açtı. Bu sanayi sitelerinde işyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanları işyerlerini beraber dolaşarak güvensiz durum ve hareketlerin önlenmesi için işveren ve çalışanlara önerilerde bulundular.

Ankara Sincan OSB’de Fişek’de KKD sergi evinde iş sağlığı ve güvenliği eğitimi (23.12.2006)

Bir “dökümhane” ziyaretinde KKD’lerin uygunluğunun kontrolü (07 Ekim 2011)

1995-96 Dr. Murat Fırat’ın yönettiği İstanbul Yenibosna Doğu Sanayi Sitesindeki Fişek Ortak Sağlık Güvenlik Birimindeki KKD Sergi evi

Prof.Dr.A.Gürhan Fişek çalışanlara İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim verirken

Kişisel Koruyucu Donanım (KKD)
İşverenlerin, kişisel koruyucu donanımların (KKD) işyerinde tedarik edilmesine ve kullanılmasına ilişkin görevleri vardır.

KKD, kullanıcıyı işyerinde sağlık veya güvenlik risklerine karşı koruyacak ekipmanlardır. Baretler, eldivenler, göz koruyucular, yüksek görünürlük giysileri, iş güvenliği ayakkabıları ve emniyet kemerleri gibi malzemeleri içerebilir. Aynı zamanda solunum koruma ekipmanları (RPE) de içerir.

KKD neden önemlidir?

İş yerinin güvenli hale getirilmesi, insanları güvenli ve sorumlu bir şekilde çalışmaya teşvik etmek için talimatlar, prosedürler, eğitim ve denetim sağlanmasını da içerir.

Mühendislik kontrollerinin ve güvenli iş (ör:izin) sistemlerinin uygulandığı durumlarda bile bazı tehlikeler kalabilir. Bunlara aşağıda belirtilen yaralanmalar dahildir:

- Akciğerler, örn. kirli havanın solunması(ndan)
- Baş ve ayak, örneğin düşen malzemeler(den)
- Gözler, örneğin uçan parçacıklardan veya aşındırıcı sıvıların

- sıçraması(ndan)
 - Cilt, örneğin korozif maddelerle temas(tan)
 - Vücut, örn. aşırı derecede ısı veya soğuk(tan)
- Bu durumlarda riskleri azaltmak için KKD'ye ihtiyaç vardır.

Ne yapmam(ız) gerek?

- KKD'yi son çare olarak kullan(ın)
- Diğer kontrolleri uyguladıktan sonra KKD'nin halen kullanılması gerekiyorsa (ve bazı inşaat sahalarında baş koruması gibi durumlarda geçerli olacaksa), bunlar çalışanlara –işveren tarafından- ücretsiz olarak sağlanmalıdır.
- Donanımı (ekipmanı) dikkatlice seçmelisiniz (aşağıdaki seçim detaylarına bakınız) ve çalışanların doğru kullanmaları için eğitildiğinden emin olmalısınız ve olası hataları nasıl tespit edeceğinizi ve raporlayacağınızı bilmelisiniz.

Seçim ve kullanim

Kendinize aşağıdaki soruları sorabilirsiniz:

- Kim maruz kalır ve ne için?
- Ne kadar süre maruz kaldınız?
- Ne kadar(a) maruz kaldınız?

KKD'yi seçerken ve kullanırken:

- Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik(ler) (RG:2 Temmuz 2013, s:28695) uyarınca CE işareti bulunan, standartlarına uygun ürünleri seçin – bu konuda tedarikçiler (ve iş güvenliği uzmanları ve iş yeri hekimleri) size bilgi verebilir.
- Kullanıcıya uygun donanımı (ekipmanı) seçin - KKD'nin boyutunu, biçimini ve ağırlığını göz önünde bulundurun. Kullanıcılar (ya da çalışan temsilcileri) onu seçmeye yardım ederse, kullanmaları daha muhtemel olacaktır.
- Aynı anda birden fazla KKD kullanılması gereken durumlarda, bunların birlikte kullanılmasını sağlayın, örn. koruyucu gözlük takmak bir çözüm

cihazının contasını bozabilir ve hava sızıntılarına neden olabilir.

- İnsanlara nasıl kullanılacağını öğretin ve eğitin, örn. eldivenleri cildine bulaştırmadan temizlemek için insanları eğitin. Onlara neden neye ihtiyaç duyulduğunu, ne zaman kullanacağını ve koruyuculuk sınırları nereye kadardır, belirtin.

KKD ile ilgili diğer tavsiyeler

- "Sadece birkaç dakika sürecek" işler için KKD giymekten muafiyet kabul etmeyin.
- KKD'nin uygun olduğu konusunda tedarikçinizle görüşün - bu işi onlara açıklayın.
- Şüphenez varsa, bir iş güvenliği uzmanı ya da işyeri hekiminden daha fazla tavsiye isteyin.

Bakım

KKD uygun şekilde bakılmalı ve kullanılmadığında, örn. kuru, temiz bir dolapta saklanmalıdır. Eğer yeniden kullanılabilir bir KKD ise, temizlenmeli ve iyi durumda tutulmalıdır.

Bilinmesi gereken;

- Değiştirmek gerektiğinde orijinalle eşleşen doğru parçaları kullanılmalı, örneğin solunum filtreleri.
- Değişiklik yapıldığında KKD her an kullanılabilir kılınmalı,
- KKD'lerin bakımdan (gerekirse onarımından) kim sorumlu ve bunları nasıl yapılacağını belirleyin,
- Yıkama (çamaşırhane) maliyetlerinin yüksek olduğu kirli işler için yararlı olan, örneğin koruyucu giysiye ihtiyaç duyan ziyaretçiler için, uygun tek kullanımlık giysiler bulundurun. Çalışanlar (da), KKD'yi doğru bir şekilde kullanmalı ve kayıp veya tahribatı veya herhangi bir hatayı bildirmelidir.

Gözleme ve gözden geçirme

- KKD'nin kullanıldığını düzenli olarak kontrol edin. Değilse neden olmadığını öğrenin.
- Tehlikeli bölgenin girişine konacak güvenlik işaretleri – o saha için gerekli olan - KKD'nin giyilmesi gerektiğini hatırlatabilir.
- Ekipman, malzeme ve yöntemlerdeki değişiklikleri not edin - verdiğiniz şeyi güncellemeniz gerekebilir^(17,18,19).

Sonuç

Nasıl ki, "iş kazaları yönetsel bir hata" ise, "meslek hastalıkları da yönetsel bir hata"dır. Tüm iş kazaları ve meslek hastalıkları önlenabilir. Meslek hastalığını önlemede en son çare olan KKD'ler doğru seçilmeli ve güvenli kullanılmalıdır. Uygunsuz çalışma koşullarında, uygun olmayan donanımlarla (ekipmanlarla) çalışmaya "hayır" deme bilgi ve yetkinliğine ulaşıldığında meslek hastalığı önlenecektir.

Kaynak

1. <http://www.radikal.com.tr/turkiye/kot-taslama-atolyeleri-buharlasti-917511/>
2. <http://www.ensonhaber.com/olen-kot-yikama-iscisinin-patronundan-soke-den-savunma-2014-07-09.html>
3. <http://www.ntv.com.tr/turkiye/kot-taslama-kumlama-yasaklandi,olGwxSH7u0SsXMzVO63nXg>
4. <http://www.radikal.com.tr/turkiye/40-iscinin-olmesinin-neden-olan-kot-taslama-yasaklandi-986319/>
5. <http://www.milliyet.com.tr/olumu-bekleyen-170-koylu-gundem-2262568/>
6. https://en.wikipedia.org/wiki/Occupational_disease
7. <http://www.businessdictionary.com/definition/occupational-disease.html>
8. <http://www.shponline.co.uk/health-and-safety-statistics-for-201516-released/>
9. <http://www.haberinola.com/Haber/Elektrik-Muhendisi-Akima-Kapilip-Oldu/d409f536-513b-4f9a-9ce7-bab95a200443>
10. <http://www.urfamuhelif.com/haber/dedas-personeli-feci-sekilde-can-verdi--2270.html>
11. <http://www.sanliurfa.com/dedas-personeli-feci-sekilde-can-verdi/316/>
12. <http://www.urfahabermerkezi.com/haber/dedas-personeli-feci-sekilde-can-verdi-59832.html>
13. <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/taha-akyol/populizm-cik-mazi-40379609>
14. Taşyürek, Mustafa, , kişisel koruyucu donanımlar, s.16,26. TTB mesleki sağlık ve güvenlik dergisi, ocak şubat mart 2007 sayı 29,
15. Taşyürek, Mustafa. KKD ya da en son çare, s.38,47 TTB mesleki sağlık ve güvenlik dergisi, nisan, mayıs, haziran 2007 sayı 30,
16. Taşyürek, Mustafa, , KKD ya da en son çare, s.47 TTB mesleki sağlık ve güvenlik dergisi, ocak şubat mart 2009 sayı 31
17. <http://www.hse.gov.uk/toolbox/ppe.htm> (Erişim 27.02.2017)
18. <http://www.hse.gov.uk/pubns/indg174.pdf>
19. <http://www.hse.gov.uk/pubns/priced/125.pdf>

28 Nisan Dünya İş Güvenliği ve Sağlığı Günü

Nail DERTLİ (*)

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (UÇÖ) verilerine göre, her 15 saniyede 160 işçi iş kazası geçirilmektedir ve her 15 saniyede bir işçi iş kazası ya da meslek hastalığı nedeniyle hayatını kaybetmektedir. Bu korkunç istatistik bile tek başına, iş kazaları ve meslek hastalıklarının tüm dünyada ortadan kaldırılması için acilen harekete geçilmesi ihtiyacını ortaya koymaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü, bu ihtiyaçtan hareketle iş kazaları ve meslek hastalıklarının tüm dünyada önlenmesi konusunda farkındalık yaratmak ve uluslararası kamuoyunun dikkatini çekmek üzere 28 Nisan'ı Dünya İş Güvenliği ve Sağlığı Günü olarak kutlamaktadır. UÇÖ'ye göre 28 Nisan Dünya İş Güvenliği ve Sağlığı Günü, çalışma yaşamındaki ölümlerin ve yaralanmaların azaltılmasını sağlayacak bir güvenlik ve sağlık kültürünün oluşturulup geliştirilmesine odaklanmayı amaçlayan bir farkındalık yaratma kampanyası olma özelliği taşımaktadır.

Dünya İş Güvenliği ve Sağlığı günü UÇÖ tarafından ilk kez 2003 yılında "Küresel Dünyada Güvenlik ve Sağlık" sloganıyla kutlanmıştır. Ancak iş kazalarına bağlı olarak hayatını kaybeden ya da sakat kalanların anılmasının tarihi çok daha eskilere dayanmaktadır. Kanada'da Kamu Çalışanları Sendikası'nın 1984 yılında 28 Nisan'ı iş kazalarında hayatını yitirenleri anma ve yas günü olarak ilan etmesi bu konuda önemli bir dönüm noktasıdır. Bu tarihten itibaren Kanada'daki sendikalar 28 Nisan'da çeşitli anma etkinlikleri düzenlemişler, 1991'de de Kanada devleti 28 Nisan'ı resmi yas günü ilan etmiştir. Kanada sendikalarının önderlik ettiği bu hareket daha sonra dünyanın farklı ülkelerine yayılmış, 28 Nisan genellikle işçi sendikalarının öncülüğünde iş kazalarında hayatını yitiren işçilerin anıldığı bir gün haline gelmiştir. Pek çok ülkede parlamentolar da bu günü resmi anma ve yas günü olarak kabul etmiştir. 1996 yılından itibaren 28 Nisan Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (İCFTU) öncülüğünde dünyanın dört bir yanındaki sendikalar tarafından 28 Nisan Ölü ve Yaralı İşçileri Uluslararası Anma Günü olarak düzenlenmiştir. UÇÖ, sendikaların talebi üzerine 28 Nisan kampanyasına 2003 yılında dahil olmuştur ve o yıldan bu güne 28 Nisan'ı Dünya İş Güvenliği ve Sağlığı Günü olarak kutla-

maktadır. Türkiye'de de iş kazalarında hayatını kaybedenlerin yakınları, işçi sağlığı alanında faaliyet gösteren çeşitli sivil toplum örgütleri ve sendikalar tarafından son yıllarda bu günün yas ve anma günü ilan edilmesi talebiyle çeşitli eylem ve etkinlikler düzenlenmektedir.

UÇÖ, Dünya İş Güvenliği ve Sağlığı Günü'nü her yıl bir tema etrafında kutlamaktadır. 2003 yılındaki ilk kutlamanın teması "Küresel Dünyada Güvenlik ve Sağlık" olarak belirlenmişti. Bu yıl onbeşinci kez kutlanacak olan İş Güvenliği ve Sağlığı Günü'nün teması ise Mesleki Sağlık ve Güvenlik Verilerinin Toplanması ve Kullanımının En İyi Hale Getirilmesi (Optimize the Collection and Use of OSH Data) olarak belirlenmiştir. UÇÖ, bunu Birleşmiş Milletler'in Sürdürülebilir Kalkınma 2030 hedeflerinin yakalanabilmesi için olmazsa olmaz unsurlardan biri olarak ele almakta ve iş kazası ve meslek hastalıklarına ilişkin güvenilir verilerin toplanması ve kullanılmasının kritik önemine dikkat çekmektedir.

İş kazası ve meslek hastalıklarına ilişkin güvenilir, sağlıklı verilerin toplanması ve kullanılması, iş kazalarına bağlı

ölümlerin, yaralanmaların ve meslek hastalıklarının ortaya çıkmasının önlenmesi açısından son derece önemli bir araçtır. İşçi sağlığı iş güvenliği alanında temel görevin koruyucu hizmetler olduğu göz önünde bulundurulursa, işçi sağlığı iş güvenliğine ilişkin istatistiklerin hayati önemi daha iyi kavranabilir. Bu istatistikler, ortaya çıkan risk ve yeni tehlikelerin belirlenmesinde, tehlikeli sektörlerin tanımlanmasında, koruyucu önlemlerin geliştirilmesinde olduğu kadar farklı düzeylerdeki (işletme, ulusal ve uluslararası düzeyde) politikaların uygulanması için de vazgeçilmezdir. Bu veriler, işçi sağlığı iş güvenliğine ilişkin politika önceliklerinin belirlenmesi için yol gösterici olduğu gibi, ilerlemelerin ölçümüne de imkan sağlamaktadır. UÇÖ'nün 28 Nisan'ı bu yıl Mesleki Sağlık ve Güvenlik Verilerinin Toplanması ve Kullanımının En İyi Hale Getirilmesi teması etrafında kutlayacak olması ve bunu Sürdürülebilir Kalkınma 2030 hedefleri ile ilişkilendirmesi, ülkelerin veri toplama, işleme ve kullanma kapasitelerinin eksikliklerinin giderilmesi ve iyileştirilmesi için bir fırsat olarak görülmelidir.

(*) Dr., Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

Her Koşulda Çalışkan : Prof. Dr. Walter Ruben

A. Gürhan FİŞEK*

Yıl 1933. Genç Türkiye Cumhuriyeti büyük dönüşümler içerisinde. Walter Ruben'in Kırşehir için söylediği gibi, Ortaçağ uygarlığından, Yeni Çağ uygarlığına atlamaya çalışıyor. (Ruben W. 2014 : Kitap Hakkında Bir Kaç Söz).

1933 Üniversite Reformu ile Almanya'da Hitler'in Nazi İmparatorluğu'nu kurması ve özgür düşünce üzerinde baskı kurmasıyla yahudi soykırımı üst üste geldi. Kendilerini artık Almanya'da ifade etme olanağını yitirdiklerini düşünen sol düşünceli aydınlar da yeni yurtlar aramaya başladılar.

O bir Hindoloji uzmanı... DTCF'nin kuruluşunda görev almış ve Türkiye Üniversitelerinde Hint Kültür ve Halk Bilimleri'nin akademik düzeyde ele alınmasını sağlamıştır. Walter Ruben (1899-1982), çok zengin bir aileden geliyordu. Babası ünlü bir tüccardı; sosyal demokrasiye bağlıydı ve Hamburg'da bir edebiyat derneğinin kurucularındandı. Annesi büyük bir çiftlik sahibiydi ve Hamburg ressamalarının destekçisi olarak tanınıyordu. Bu Walter Ruben'e düşünce dünyasında özgürce kanat çırpma olanağı verdi. Dünyanın en zengin eski uygarlıklarını tanımak istedi. Kendisine uzmanlık alanı olarak Hint Uygarlığını seçti. 1927 yılında bu alanda Doçentliğini almıştı. 1936-37 yıllarında, 6 ay Hindistan'da kalmış; ünlü ozan Rabindranath Tagor ile görüşme olanağı bulmuştu.

Biz onu, Türkiye'deki izlerinin en belirgin olduğu ve kimliğini en güzel ortaya koyduğu "enterne" yaşamında inceleyeceğiz. "Enterne" yaşamı 17 ay sürmüştür ve onun en sıkıntılı yıllarıdır. Hitler zulmünden kaçarak Türkiye'ye gelmiş olmasına karşın ikinci dünya savaşının sonunda Türkiye'nin göstermelik de olsa Almanya'ya savaş ilan etmesi dolayısıyla, yine Hitler yüzünden Kırşehir'e "sürgün" (zorunlu oturma) edilmiştir. Kendisi ile aynı durumda olanlar vardı ve onlarla dayanışma içindeydi. Ama bunun yanından yokluk ve yoksulluk da vardı.

Enterne edilen Almanlara gazete, dergi, kitap gelmiyordu. Radyo satın almaları ve dinlemeleri yasaktı. Apar topar getirildikleri için yanlarına okuyacak yeterli kitap alamamışlardı. Enterne

yaşamının ne kadar süreceği belli değildi. Dünya'dan ve Türkiye'deki sosyal yaşantıdan kopmuş gibi yaşıyorlardı. Zaman zaman posta yasağı getirilmişti. Ayda 20 TL Kızılay yardımı ile tüm aile geçimini sağlamak zorundaydı. Soluk almaları sağlayan tek yol, enterne edilmekten bağımsız tutulan Almanların düzenli yardımlarıydı.

Davet edildikleri Türkiye'de, sıradan Alman yurttaşları gibi, düzenlerinin bozulması, gelirlerinin kesilmesi, çocuklarının eğitime ara verilmesi ve bu sürgün yaşantısının ne kadar süreceğinin bilinmemesi ... Bu arada bazı mülteci Almanca konuşan profesörlerin kapsam-dışı tutulmuş olması gerçeği ... Bu enterne (sürgün) edilenlerde nasıl duygular uyandırmıştır. Bunun izlerine hiç bir anıda ya yazıda rastlamıyoruz. Bize bir tek Walter Ruben kitabında yanıt veriyor: "Zorunlu ikamette tutulmama kızgınlığım" diyor ve hemen ekliyor: "Bu sevimli vahada, Ankara Üniversitesi'nden uzakta geçirdiğim 17 ay, büyük bir sevinçle hatırladığım dönemdir."

Walter Ruben'in üzerine bir kitap ve üç özgün makale yazdığı Kırşehir'i, şöyle tanımlıyor: Bu kitap, ortalama bir Anadolu şehrinin feodalizmden kapitalizme geçişinin devlet eliyle gerçekleştirildiğinin belgesidir. Kemalist Cumhuriyetin devletçi niteliğini ve orada yaşayan halkın % 95'ini bulan muhalefetin tutucu niteliğini yaşarken ve yazarken anlamakta güçlük çekiyorum.

Yabancı bilim insanları içerisinde, Kırşehir üzerine yayın yapan bir tek Walter Ruben vardır. Bir tek 1858 yılında İstanbul'da başkonsolosluk yapan A.D.Mordtmann'ın yayınına rastlanmaktadır. Ancak Kırşehir Belediyesi tarafından 2014 yılında yayınlanan Ruben'in "İç Anadolu'da Küçük Bir Eskiçağ Şehri: Kırşehir" başlıklı yayını, çok zengin bir halk bilim içeriği taşımaktadır.

Nasıl Kırşehir üzerine yabancı bilim insanlarının Ruben öncesi, yayınları bulunmuyorsa; Türkiye'de Ruben hakkında "Kırşehir" kaynaklı olmayan herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Onun Kırşehir sevgisi, hala süren bir sevgi seli olarak geri dönmüştür.

Enterne edilen Almanlar, bu olumsuz koşulları, olumluya çevirmek, enterne yaşamını yaşanabilir hale getirmek için her yolu, her yöntemi kullanmaya çalışıyorlardı. Okul çağındaki çocuklara ders verme, eğitimlerini aksatmama öncelikli işlerdendi. Bilim insanları, kendi alanla-

Prof. Dr. Walter Ruben

rında araştırmalar yapıyor, çevreleriyle ilişkileri canlı tutmaya çalışıyorlardı (Yalçın K., 2011:346). Öte yandan çocukları da, küçük bir yerleşimde, özgürce gezip, dolaşüyor ve arkadaşlıklar kuruyorlardı. Bir çok anıda, çocukların yaşamlarının en mutlu dönemi tanımlarına rastlamaktayız. Aşağıdaki fotoğrafta Ruben'in çocuklarını bir sütçü ile arkadaşlık ederken göreceksiniz. Babaları da çok farklı değildi. Kahvecisinden, hamamcısına, saracına kadar herkesle arkadaş olmuştu.

Ruben'in çocukları bir sütçü ile beraber.

Prof.Dr. Walter Ruben, her ne kadar Hint kültürü ve halk bilimi üzerine uzmanlaşmış olsa da, mikro kültürlerin ve folklorunun nasıl incelenmesi gerektiğini biliyordu. Üstelik iyi derecede Türkçe bilmesi onun toplumla yakından temas etmesini kolaylaştırıyordu.

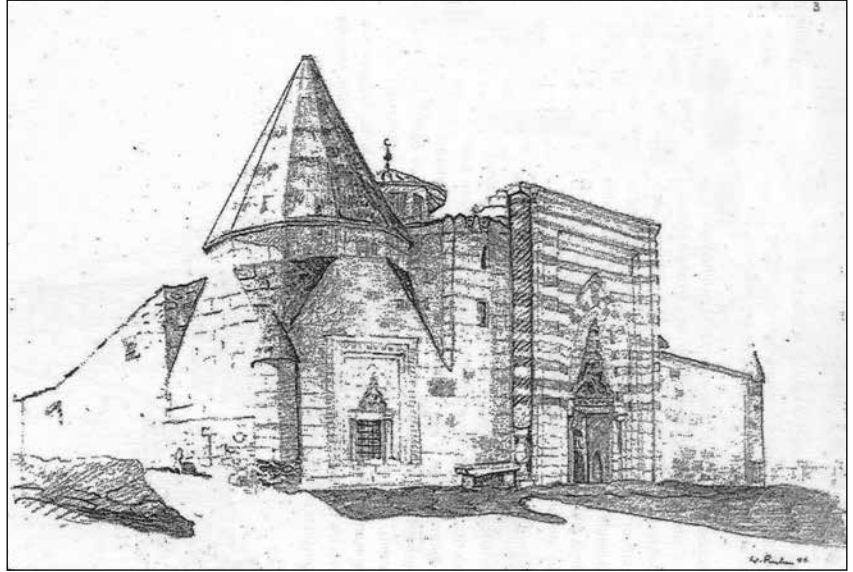
Kırşehir Belediyesi tarafından 2014 yılında yayınlanan Ruben'in "İç

* Prof.Dr., Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Genel Yönetmeni ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü - İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Anadolu'da Küçük Bir Eskiçağ Şehri : Kırşehir" başlıklı yayını şu konuları içerir: Kırşehir'in tek tek mahallelerinden, el zanaatlarına; ziraatten mülkiyet ilişkilerine; işçilerin durumundan kadınların konumuna; eğitimin sınıflar arasındaki farklılığından, Kırşehir Gazetesi'ndeki düşünsel canlılığa; çocuk masallarından, çocukların meslek seçimine kadar ayrıntılı bir profilini çıkardı. Taş Yapıları başlığı altında eski eserlerinin dökümünü çıkardı ve bu çalışmalarını daha sonra Türk Tarih Kurumu'nun çıkardığı Belleten dergisinde iki ayrı makale halinde yayınladı. Fotoğraf makinesi kullanmalarına izin olmadığı için, resim yapma yeteneğini, bu yapıların çiziminde kullandı.

Prof.Ruben'in konulara sosyalist yaklaşımı bu derin halk bilim çalışmasında da kendisini gösterir. Sözelimi, eğitim konusunu incelerken, "yoksulların eğitimi" ve "orta ve üst sınıfın eğitimi" ayırımını getirir. Çalışanları incelediği bölümde, "işçiler ve yoksullar" için ayrı bir başlık açmıştır. Ziraat konusunu incelerken "mülkiyet ilişkileri"ni en başa oturtmuştur.

Enterne yaşamı sona erip Ankara'ya döndükten sonra bir kaç kez, çalışmalarını tamamlamak üzere Kırşehir'e gitti. Prof.Ruben, hiç bir zaman Türkiye'deki siyasal gelişmelere kayıtsız değildi. 1944-45 yıllarına kadar Almanlara duyulan sevgiye karşın, güçlenen ABD etkisini de görüyordu. Giriş bölümünde not ettiği iki gelişme Türkiye'nin bu tarihlerdeki iç çekişmesini tanımlamak bakımından önemlidir : "Hükümetin her türden baskısına rağmen illegal bir barış hareketi gelişmektedir, sosyalizm iradesi güçlenmektedir. Henüz 1947 yılında Kırşehir'de bir gerici otelci, kahve içerken şehirde duyulmadık bir yeniliğin olduğunu söyledi. Yakın bir zamanda yol işçileri bölge yöneticisi olan valiye bir heyet göndermiş

Caca Bey Türbesi ve Medresesi (Kuzeydoğu'dan görünümü) Çizen: Walter Ruben

ve haklarının verilmesini talep etmişler."

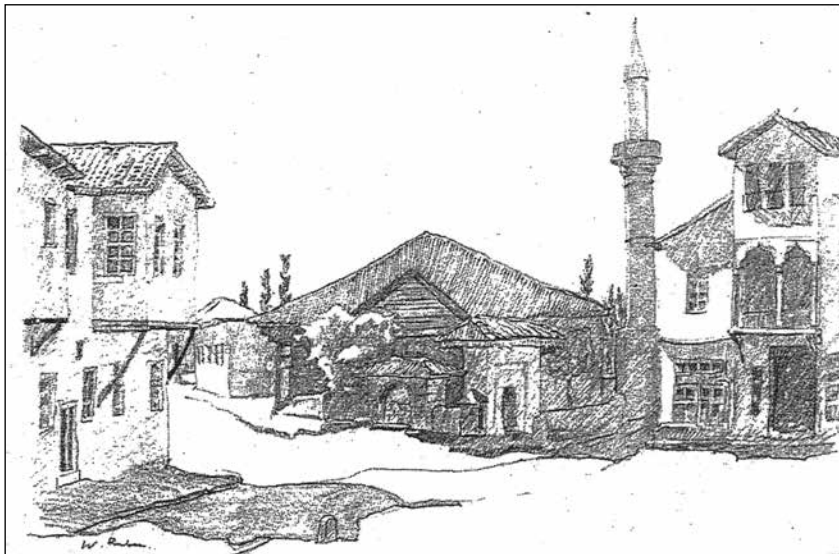
Enterne yaşantısı dönüşü Ruben iki yıl daha DTCF'deki görevine devam etti. Anadolu gezilerini de bu dönemde sürdürdü. Hem Kırşehir'le ilgili çalışmalarını fotoğraflarla ve yeni araştırmalarla süsledi ve hem de Karadeniz'i mercek altına aldı. Akdeniz kültürünün en batı örneklerini Kuzeydoğu Anadolu'da buldu. Bu bulgularıyla, daha sonra iki yıl süreyle çalıştığı Bolivya ve Şili'de (1948-49) incelediği ve İspanyollar tarafından getirilen, eski çağ su değirmenlerinin, mısır, şarap, kayısı, eşek ve diğerlerinden kaynaklanan kültürel benzerliğe dikkat çekti (Ruben W., 2014: Giriş).

Onun birikimini günümüze aktaran metinlerden biri "Eski Metinlere Göre Budizm (Budacılığın Diyalektik Yorumu)"

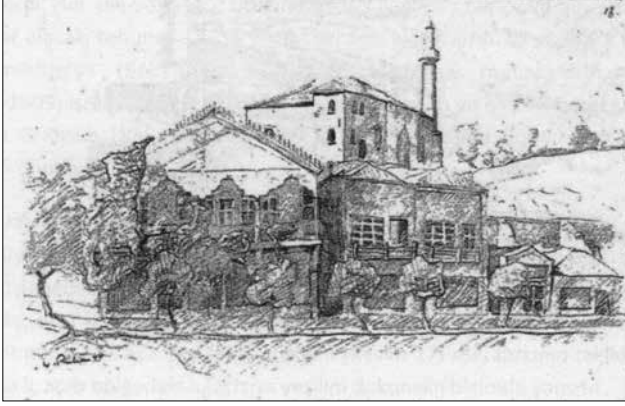
adlı kitabıdır (<http://www.kitapso.com/kitaplar/dini-kitaplar/2/WalterRuben-Budizm.pdf>).

1947 yılında, DTCF'de Türkiye'nin Üniversite Tarihi'ne kara leke olarak geçen bir dizi olay oldu. Türkiye'nin ilerici-gerici güçleri arasındaki kıyasıya mücadele sonucunda, Behice Boran, Pertev Naili Boratav, Niyazi Berkes ve Muzaffer Şerif gibi (bugün ünlü, o günün genç) öğretim üyeleri üniversiteden uzaklaştırıldı. Bu uzaklaştırma furçasının arasına, tıpkı onlara yapıldığı gibi, bütçeye kadro konulmayarak 5 Almanca konuşan mülteci profesör de eklendi : Prof.Dr.Hans Güterbock, Prof.Dr.Benno Landsberger, Prof.Dr.Wolfram Eberhard, Prof.Dr.Walter Ruben, Prof.Dr.Georg Rohde. Bu konuda özerk üniversiteyi savunmak için en büyük mücadeleyi, Üniversitelerarası Kurul Başkanı Prof. Dr.Tevfik S.Sağlam ve Kurulda Ankara Üniversitesi temsilcisi olan Prof.Dr.Hirsch verdi. Üniversite yönetimi bu konuda ödün vermedi. Özerk üniversitenin tüm direnişine, Üniversite'nin iç disiplin mekanizmalarını kullanılmamasına karşın, bazı milletvekilleri, "solculuk yaftası ile" sürdürdükleri mücadelede, TBMM'de Bütçe Kanunu'nu kullanarak amaçlarına eriştiler. Bütün bu öğretim üyeleri bir anda kendilerini kapının önünde buldular. (Hirsch E.E. 1950: 1144 ; Yalçın K., 2011 : 396).

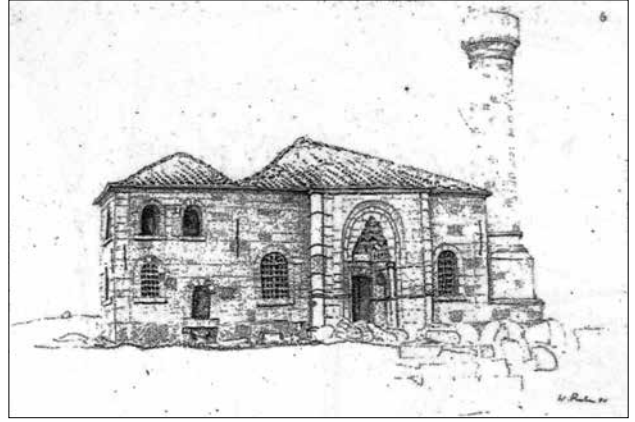
Walter Ruben, kendisine gelen çağırıcıyı değerlendirerek Şili'de Santiago del Estado Üniversitesi'nde Hindoloji bölümünü kurmak üzere Türkiye'den ayrıldı. Bu kez, gittiği ülkede, karşılaştırmalı etnoloji araştırmalarına devam etti, Titicaca Gölü'nde bir keşif seyahati yönetti. İki yıllık Güney Amerika deneyiminden sonra 1950 yılında Berlin Humboldt

Kapıcı Cami (Solda Kayseri Yolu, Sağda Kuşdili. Sağda: Kamyoncular Hanı Çizen: Walter Ruben

Kale'deki Alaeddin Cami, önünde Kitabevi.
Çizen: Walter Ruben

Minaresi ile Alaeddin Cami ve Saat Kulesi Kalıntısı.
Çizen: Walter Ruben

Üniversitesi'nin Hindistan Coğrafyası Enstitüsü müdürlüğünü yaptı. Uzun yıllar Gelsee Fakültesi Dekanlığı görevini yürüttü. 1955 yılında Alman Bilimler Akademisi Asli Üyesi oldu ve 1962 yılından başlayarak Akademi'nin Şarkiyat Araştırmaları Enstitüsü Müdürlüğü'nü yürüttü. Aynı zamanda, Uluslararası Hindistan Kültürü Akademisi (Lahor) Üyesiydi. Demokratik Alman Cumhuriyeti'ndeki bilimsel çalışmaları dolayısıyla, Ulusal Ödül'e layık görülmüştür. 100. Doğumgünü dolayısıyla onun onuruna Rammohun Kütüphanesi ve Kalküta Alman Dostları Demeği "Uluslararası Din Toplum ve Devlet" semineri düzenlemiştir. Onun yaşamının en önemli parçasını Hindoloji oluşturuyordu. Oğluna göre onun en kıvanç duyduğu çalışması, altı ciltlik "Eski Hindistan'da Toplumsal Gelişme" ve "Hindistan Kültür Tarihi" kitaplarıydı (Ruben W., 2014 : Kitap Hakkında Bir Kaç Söz).

Bu portre çalışmasının sonuna gelirken, çileli bir yaşam portresi önümüze serilen bir aydının, tüm bu mücadelelerinde kazananın ve yitiren kim olduğunu sorgulamak akla gelebilir. Ruben, çektiği üzüntülere ve yaşadığı kızgınlıklara karşın, hep kazanmıştır. Bugün bile ayakta kalmayı sürdürmektedir. Yitiren ise, onun birikimlerinden ve değerlerinden yeterince yararlanamayan ülkelerdir. Ruben'e "o bizden biri" diyoruz ama ne yazıkki yitiren ülkelerden biri de biziz.

Kaynaklar

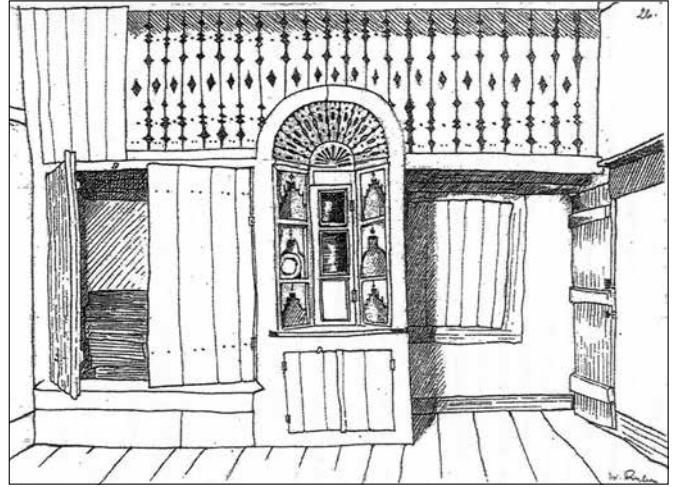
Ruben W. (2014) : İç Anadolu'da Küçük Bir Ortaçağ Şehri : Kırşehir, Kırşehir Belediyesi Kültür-Tarih Yayınları Serisi No.14.

Yalçın K. (2011) : Haymatlos Dünya Bizim Vatanımız, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları No.2249 s.348.

Hirsch E.E. (1950) :

<http://www.kitapso.com/kitaplar/dini-kitaplar/2/Walter%20Ruben%20-%20Budizm.pdf>

Kayaşeyhi'nden Çıtak Mehmed'in evindeki Çiçek Duvar Oyuğu, 30 yıl önce yapılmış.
Çizen: Walter Ruben

NEDEN O Bizden Biri ?

Bunu anlamak için 17 ay sürgün kaldığı Kırşehir üzerine yazdığı ÖNSÖZ'ü okumak yeter.

ÖNSÖZ (1945)

Kırşehir'de yaşadığım sürede şehrin halkıyla görüşme fırsatı bularak yazdığım bu kitabımın bitmesinin ardından, dokuz ay boyunca, çok yakın ilişki içinde bulunduğum, bir Alman olarak beni her yerde büyük bir hatırlanışla kabul eden Kırşehir halkına içten teşekkürlerimi sunmak, benim için bir görevdir.

Değerli dostlarım,

Körağaların ihtiyar temsilcisi Esat Ağa'ya,

Belediye Başkanı, tarihçi, Kocaağaların başı Cevat Hakkı Tarım'a

Sağlık İl Müdürü Dr.Süreyya'ya

Ziraat İşleri Müdürlüğü'nde uzman İlhami Efendi'ye,

Tecrübeli saraç ustası Mehmet Ağa'ya,

Ahi Evran öğrencileri Muammer ve Selahaddin kardeşlere,

çok özel bir teşekkür borcum var.

Bütün Kırşehir'lilere güzel şehirleri için her şeyin en iyisini diliyorum. Çalışmamın Türk çevrelerinin bazı önemli noktalara dikkatini çekeceğini ve on yıl boyunca bize kucak açan, Almanya'nın en karanlık yıllarında bana Hindoloji ve tarih çalışmalarım için düşünsel özgürlük veren Türk halkının ilerleme mücadelesinin ağır koşullarını dünyanın anlamasına yardımcı olacağını umuyorum.

Zonguldak Kitap Sergisi Prof. Dr. Gürhan Fişek'in Anısına Adandı

Zonguldak'taki maden işçisi dostları Prof. Dr. Gürhan Fişek'i unutmadı. Hocalarının acısını yüreklerinde duyduklarını ileten işçiler, 9. Zonguldak Kitap Sergisini bu yıl 3 Mart 1992 Kozlu grizu patlamasında yaşamını yitiren işçilere ve işçi sağlığı iş güvenliği hocası Prof. Dr. Gürhan Fişek'in anısına düzenlediler. Ayrıca maden işçileri tarafından yazılan şu kitapları da Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Kütüphanesi'ne gönderdiler.

Abaza'nın Tanrısı = Yılmaz Yetikeli
Bir Mendil Kömür = Alaaddin Kara
Emeğin Çilesi = Burhan Solukçu
Çizginin Emekçisi = Burhan Solukçu
Son Mükellefler = Murat Kara
Tarihten Günümüze Zonguldak'ta İşçi Sınıfının Durumu = Kadir Tuncer

Bu anlamlı etkinlikte emeği bulunanlara sonsuz teşekkürlerimizi sunuyoruz. Bu değerli kitapları Fişek Kütüphanesi'ne kazandırdıkları için de ayrıca teşekkür ediyoruz. Kitapları kaleme alan işçi dostlarımızın da kalemine sağlık olsun. Çalışma Ortamı'nda bu değerli kitaplara mümkün olduğunca yer ayıracağız.

Çalışma Ortamı'nın bu sayısında Murat Kara'nın «Son Mükellefler» kitabından küçük bir alıntıya yer vereceğiz. Murat Kara bu kitapta, Ereğli Kömür Havzası'nda zorunlu çalıştırma (1940-1947) yıllarını o yıllarda çalışan işçilerin tanıklıklarından yola çıkarak anlatmaktadır. Bir sözlü tarih çalışması niteliğindeki bu çalışmasında Murat Kara, madenlerdeki ağır çalışma koşullarını doğrudan işçilerin deneyimleri aracılığıyla serimiyor. İşçilerin madendeki ve maden dışındaki gündelik hayatlarına ışık tutarken, maden işçilerin üretim noktasında ve üretim noktası dışında yüzyüze kaldıkları baskıları işçilerin tanıklığı ile belgeliyor. Çalışma Ortamı'nın bu sayısında Murat Kara'nın işçi Hasan Ah'le kişisel görüşmesine yer veriyoruz.

MÜKELLEFLER İLE YAPILAN KİŞİSEL GÖRÜŞMELER

Adınız-Soyadınız: Hasan Ah

Baba adı: Adem

Yaşınız: 81 – 1929

Doğum Yeriniz: Karakavuz Köyü Kdz. Ereğli

Madende kaç yaşında çalışmaya başladınız? : Nasıl desem, yazdı.

Okula gittin mi? : 45-46 yıllarıydı. Zenginler okula giderdi.

Madenden önce herhangi bir işte çalıştın mı? : Çalışmadım. Rençberlik yaptım.

Sizden önce ailenizde madende çalışan var mı? : Çalışan var ama sefil çalıştı. Bunlar 15-20 gün zorla çalıştılar.

İşe girmeden önce maden ile ilgili eğitime aldılar mı? : Hiç eğitim yoktu. Varınca doğru ustanın yanına.

Köyden kişi olarak nasıl seçildin? : Kömür için işçiye ihtiyaç vardı.

İşe nasıl gidip geldiniz? : Arabayla gidip geldik. Araba bizi Çaylıoğlu'na bırakıyordu. Karakol listeye göre sayardı. Eksik olursa muhtara emir verirdi.

Mesai kaç saattir? : 8 saattir. İşin durumuna bağlıydı.

Mesleğin neydi? : Ameleydim.

Hafta tatili var mıydı? : Hiç yoktu.

Yevmiye ne kadardı? : Usta 3 liraydı, amele 205 kış, lağımçılar 360 kış.

Yetiyor muydu? : Hesap et. Rençberlik yapıyorduk.

İşe başlarken sağlık kontrolünden geçtiniz mi? : Hiç hiç hiç. Şöyle kalıbına boyunca bakıyor. Doğru işe.

Yemek nasıldı? : Yemeği sana nasıl anlatayım. Sabah çorbası zor yenirdi. Mercimek taşıydı. Yemek kötüydü. Üç öğündü. Ocağa girerken yemek yoktu. Çeyrek ekmek verilerdi. İster dışarıda ye, ister içerde ye. Hiç durmak yoktu, yemek yemeğe bile vakit yoktu.

Yatak-barınma nasıldı? : yatacak yer iyiydi. Pavyonlar vardı. Sabaha kadar soba yanardı.

Temizlik- banyo nasıldı? : Banyo vardı. Ooo ütü vardı. Ocağa vardı mı doğru ütüye. Girenlerin koluna damga vururlardı. Yoksa içeri almazlardı. Kart verilerdi yatak ve dolap belliydi. Pavyon elbisesi de verilerdi. İşten çıkınca giderdik. Sabun verilerdi. Saç olmazdı.

Hastalandığınızda tedavinizi alabiliyor muydunuz? : Oluyorduk. Ocağa ait doktor vardı.

Ocakta çalışmaktan memnun muydunuz? : Memnundum. Çünkü başka gelirim yoktu.

İşveren nasıl davranıyordu? : Onların da amiri vardı. Adamı sıkıştırır, sana iş verir. İlerleme yaparsan prim alırsın. Yapamazsan yevmiyeni alırsın.

Başka işin olsun dedin mi? : Yok, hiç, nerde aklımdan geçsin. Sadece şunu derdim, acaba şu adamlar gibi usta olabilir miyim?

Muhtar nasıl davranıyor? : Ocağa gitmeyi haber verirdi.

İşten kaçtın mı? : Kaçmadım.

Kaçanlar neden kaçıyor? : Korkuyorlardı.

Kaçanlara ne yapıyorlardı? : Dövüyorlardı. Çok kaçıranları tahkimata gönderiyorlardı.

Jandarma baskı yapıyor muydu? : Yapmaz olur mu? Adamın ailesine geç bakalım deyip götürürdü. Adam bulununcaya kadar tutardı. Süvariler gelince mısır tarlalarına girerler, mısırları mahvederlerdi.

Ocağa giriş çıkış kontrolü yapıyorlar mıydı? : Girerken sigara, kibrit var mı diye ararlardı. Köye gelirken yolda jandarmalar arardı.

Malaz yediniz mi? : Çok. İşyerinde yoktu. Köyde yedik.

Kıvrıcık neye derlerdi? : Bize Laz, bu tarafa kıvrıcık derlerdi.

O günleri özlüyor musun? : Özlüyorum. İlk gurbetçilik burada geçti. Para kazanmasını öğrendim.

Teşekkür ederim.

Fotoğraf, http://www.canhaber.com/images/haberler/60_bin_erkek_maden_ocaklarında_zorla_calistirildi_700den_fazlasi_oldu_h4617.jpg adresinden alınmıştır.

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

Tehlikeyi Tanıyalım

Yüksek Tavan Altında Civata Somun Kontrolü
Ve Monaj Bozukluklarını GidermeMustafa TAŞYÜREK*
mtasyurek@gmail.com

Durum: İşçiler hidrolik platform ile tavan altına çıkarak, erişebildikleri civata ve somunların kontrolünü yapmakta, montaj sırasında bozulan boyaları sprey boya tabancası ile boyamaktadırlar. Bu işlemleri gerçekleştirmek için de platformun sepetinden çıkarak elektrik kablo tavaları, kirişler ya da borular üzerinde gezinerek verilen görevi yerine getirmektedirler. İşçilerin bu çalışmalar sırasında karşılaşılabileceği tehlikeleri tanımlayabilir misiniz ?

Neler Olabilir ?

1. Emniyet kemerleri, ankraj noktaları olarak taktıkları yerlerden kolaylıkla çıkabilir. Bu durumda yüksekten düşerek yaşamlarını yitirebilirler,
2. Gözlerine boya, çapak vb. kaçabilir.
3. Sprey boya yaparken –uygun filtreli- maske kullanmamaktadırlar, solunum yolları rahatsızlıklarına sunuk (maruz) kalabilirler.

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)
İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Denetim Kurulu Üyesi

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Ahmet MAKAL
Prof. Dr. Ali Esat KARAKAYA
Prof. Dr. Ayşen BULUT
Mim. Y. Müh. Cihat UYSAL
Jeom. Erdoğan BOZBAY
Doç.Dr. Gülbiye YENİMAHALLELİ YAŞAR
Prof. Dr. Güler Okman FİŞEK
Prof. Dr. Hamit FİŞEK
Prof. Dr. İsmail TOPUZOĞLU
Prof. Dr. İsmail ÜSTEL
Dr. Ecz. Leyla ÜSTEL
Prof. Dr. Mesut GÜLMEZ
Prof. Dr. Muammer KAYAHAN
Prof. Dr. Müge ERSOY KART
Mümtaz PEKER
Prof. Dr. Murat DEMİRCİOĞLU
Kim. Müh. Mustafa TAŞYÜREK
Prof. Dr. Necati DEDEOĞLU
Prof. Dr. Nevzat ÖZGÜVEN
Oya FİŞEK
Prof. Dr. Sarper SÜZEK
Yrd. Doç. Dr. Taner AKPINAR
Yrd. Doç. Dr. Umut AŞKIN
Prof. Dr. Yasemin GÜNAY BALCI
Prof. Dr. Yıldız TÜMERDEM
Doç. Dr. Sebiha KABLAY
Dr. Emirali KARADOĞAN
Dr. Özgün MİLLİOĞULLARI KAYA
Dr. Nail DERTLİ

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU'NUN YİTİRDİĞİMİZ AMA HEP ARAMIZDA OLAN ÜYELERİ

Doç.Dr. Ömer Tunç SAVAŞÇI
Prof. Dr. Cahit TALAS
Prof. Dr. Kurthan FİŞEK
Prof. Dr. Alpaslan IŞIKLI
Tuncer UÇAROL
Prof. Dr. Ferhunde ÖZBAY
Mak. Y. Müh. Aykut GÖKER
Dr. Engin TONGUÇ
Prof. Dr. A. Gürhan FİŞEK

İÇİNDEKİLER

• VAKIFTAN HABERLER

İşçilerin Hocası Prof. Dr. Gürhan Fışek
Son Yolculuğuna Uğurlandı 2
Çalışma Ortamı Dergisi 25 Yaşında 3

• İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

Güvence ve Sağlık 4
Doç.Dr. A.Gürhan FİŞEK

• ÇOCUK HABER

2016 Yılı'nın Ardından Çocuklar:
Umutlar Yeni Milenyum Hedeflerine Kaldı...! 6
Yrd. Doç. Dr. Taner AKPINAR

• KADIN EMEĞİ

Mücadelenin Tarihi 8 Mart 8
Özgün MİLLİOĞULLARI KAYA

• SOSYAL POLİTİKA

Toplumsal Cinsiyet Temelli İşbölümüne Göre İstihdam Edilen
Kadınların Türkiye İşgücü Piyasasındaki Konumları 9
Mine Dilan KIRAN

• SOSYAL POLİTİKA

Kapitalizm Buhanda, Toplum Depresyonda 12
Doç. Dr. Gülbiye YENİMAHALLELİ YAŞAR

• İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

Meslek Hastalığı'nın Sorumlusu Kim ? 14
Mustafa TAŞYÜREK

• İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

28 Nisan Dünya İş Güvenliği ve Sağlığı Günü 18
Nail DERTLİ

• PORTRÉ

Her Koşulda Çalışkan : Prof. Dr. Walter Ruben 19
Prof. Dr. A. Gürhan FİŞEK

• KİTAP TANITIMI

Zonguldak Kitap Sergisi
Prof. Dr. Gürhan Fışek'in Anısına Adandı 22

• BULMACA

İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım :
Yüksek Tavan Altında Civata Somun Kontrolü
Ve Monaj Bozukluklarını Giderme 23
Mustafa TAŞYÜREK

İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

<http://www.isguvenligi.net>
<http://www.osgb.fisek.com.tr>

• **Sahibi:** Fışek Enstitüsü Çalışan Çocuklar
Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Adına
Oya FİŞEK

• **Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:**
Oya FİŞEK

• **Yönetim Yeri:** Selanik Cad. Ali Taha Apt. 52/4
Kızılay 06650 ANKARA (e-posta: bilgi@fisek.org.tr)
Tel: 0312 419 78 11 • Faks: 0312 425 28 01 - 395 22 71
• Web sayfası: www.fisek.org.tr

• Çalışma Ortamı Dergisi'nde yayınlanan yazılar,
resimler kaynak gösterilerek kullanılabilir.

• Bu dergide yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Bu bir HAKEMLİ dergidir.

• Çocuk Dostu'muz olanlara
dergi ve kitaplarımız düzenli olarak gönderilmektedir.
Sizleri de **Çocuk Dostu'muz** olarak görmek isteriz.

• Çalışma Ortamı Dergisi iki ayda bir yayınlanır.
(Yerel Süreli Yayın)

• ISSN 1302-3519

• Sayı: 151 • Mart - Nisan 2017

• ÜCRETSİZDİR

• **Yapım ve Basım:** Büyük Anadolu Medya Grup
İstanbul Cad. Elif Sk. Sütçü Kemal İşhanı No: 7 / 246
İskitler 06060 ANKARA

Tel: 0312 384 30 70 (Pbx) • Fax: 0312 384 30 57

Baskı Tarihi : 15 Nisan 2017